

dominus est, & filio eius, sapientiæ ab eo ante omnia secula genitæ & spiritui sancto utriusque munerum distributori, uni deo honor, gloria, & gratiarum actio in seculorum secula. Amen.

COMMENTARII IN EPISTOLAM CANONICAM PETRI POSTERIOREM AD DEI GLORIAM & HONOREM, FINIS.

EPISTOLA BEATI

IOANNIS APOSTOLI PRIMA,

CAPVT PRIMVM. ANNOT.

1. QVOD [fuit] ab initio, quod audiui-
mus, quod uidimus oculis nostris,
quod perspeximus, & manus no-
stræ contrectauerunt de [uerbo] ui-
tæ, & uita manifestata est, & uidi-
mus, & testamur, & annunciamus uobis uitã æter-
nam quæ erat apud patrẽ, & apparuit nobis. Quod
uidimus & audiuius annūciamus uobis, ut & uos
societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit
cum patre & cum filio eius IESV CHRISTO.

2. Et hæc scribimus uobis ut gaudeatis, & gau-
3. dium uestrum [sit plenū.] Et hæc est annunciatio
quam audiuius ab eo, & annūciamus uobis: quo-
niam deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ. Si
dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, &
in tenebris ambulamus, mentimur, & ueritatem nõ
facimus. Si autem in luce ambulamus, sicut & ipse
est in luce: societatem habemus adinuicem, & san-
guis IESV CHRISTI filij eius emundat nos ab om-
4. ni peccato. Si dixerimus quoniam peccatum nõ
habemus, [ipsi nos] seducimus, & ueritas in nobis
non est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est &
iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet
5. nos ab omni [iniquitate.] Si dixerimus quoniã
non peccauimus, mendacem facimus eum, & [uer-
bum] eius non est in nobis.

erat, ἦν.

τοῦ λόγου. Hoc uocabulo
utitur in principio euange-
lij sui.

sit impletum, πεπληρω-
μένον.

nos ipsos, ἑαυτοῦς.

iniustitia, ἀδικία.
ὁ λόγος.

COMMENT. IN CAP. PRIMVM.

HANC Ioannis apostoli & euangelistæ epistolam ueteres scriptam ad Parthos (quanquam ego potius uniuersaliter ad omnes ad finē usq; mundi crediderim) memoriæ prodiderunt. Tam latè diffusum iam erat nomē domini nostri IESV CHRISTI, ut Parthi fideles CHRISTO existentes, gloriã eius agnoscerēt. Et nõ modo Parthi, sed &

sed & Indi, & Aethiopes, Afiani, & Afri, & Europæi, quos maxima pro parte ob-
 scurauit infidelitas, & cæcauit pessimi serpentis malignitas, & nō modo cæcauit,
 sed & simul leto morticq̄ dedit: nam ut uisio uisibilis, oculi uita est, & cæcitas eius
 mors: ita fides uisio qua deus uidetur, animæ uita: & infidelitas eius mors. Has igi-
 tur mundi plagas omnes dignetur dominus qui solus illuminat cæcos, et uiuificat Psal. 145.
 mortuos: breui ad uitam illuminare, ut uidere possint quod euangelista Ioannes
 audiuit, & quod plus est, uidit, & quod cum his omnem implet certitudinē, tactu
 ipso palpauit, dicens:

1 » Quod fuit ab initio, quod audiuius, quod uidimus oculis nostris, quod per-
 » speximus, & manus nostræ contrectauerūt de uerbo uitæ, & uita manifestata est,
 » & uidimus, & testamur, & annunciamus uobis uitam æternam quæ erat apud pa-
 » trem, & apparuit nobis. Quod uidimus & audiuius, annūciamus uobis, ut uos
 » societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum patre & cum filio eius
 » IESU CHRISTO.] Certum est Ioannem CHRISTVM seculorum regem,
 & dominum, & uitam uiuū, corporeis auribus audiuisse, oculis corporeis ui-
 disse, supra pectus eius recubuisse, corporeisq̄ manibus contrectasse. Sed de hoc
 auditu & his auribus, hoc uisu et his oculis, hoc tactu & his manibus, nequaquā hic
 intelligendū putem, sed potius de spiritualibus, sic spiritu CHRISTI in se & alijs
 qui illum receperunt, mentes eleuante ad arcanorum diuinorum auditum, con-
 tuitum, & contactum, quibus supra omnem sensum agnouit, quod in principio Ioan. 1.
 erat uerbum, & uerbum erat apud deum, & deus erat uerbum. Sed ubi Ioannes
 maxime detegit de uerbo uitæ quod erat ab initio: In principio certe sui euāgelij.
 In ipso (inquit) uita erat: sed & uitam æternam, cum dicit: Et deus erat uerbum. Ioan. 1.
 Et quod ait: Quæ erat apud patrem, hoc est quod in euangelio dixit: Et uerbum
 erat apud deum. Et id: Et uita manifestata est, & uidimus, & testamur, & annun-
 ciamus uobis. & paulo post: Et apparuit nobis, id ipsum est quod in euāgelio suo
 dixit: Et uerbum caro factum est, & habitauit in nobis. & uidimus gloriam eius,
 gloriā tanq̄ unigeniti à patre, plenū gratiæ & ueritatis, Proinde hac in parte, hac
 Ioannis epistola, quædam est *ἀνάμνησις*, & rememoratio eorum quæ sunt in suo
 euangelio: quod iam ij ad quos scribebat, accepisse & audiuisse potuerant, in quo
 plenius annunciabat de uerbo uitæ, & uita æterna quæ erat apud patrem: ubi id
 ip̄, id est erat, æternitatis nota est. Sed ad quid misit fidelibus tam sublime euange-
 liū quod cōsonat epistolæ, & tam insignē epistolā quæ cōsonat euangelio? Certe
 ut habeant cum apostolis communionem, sintq̄ simul CHRISTO incorporati
 & cōiuncti tanquam membra corporis suo capiti, & sint ciues & domestici dei, &
 hæredes regni cœlestis, & cum apostolis societatem consortiūq̄ habeant cum
 æterno patre & filio eius redemptore nostro, domino nostro IESU CHRISTO,
 sintq̄ pariter gloriæ eius participes. Et insuper ad eos scribit, ut relictis uanis gau-
 dijs carnis & mundi, quæ nunquam satiant aut implent, gaudeāt gaudio uero &
 spirituali, quod non uanum & inane, sed gaudium plenū est, ut subiungit, dicēs:

2 » Et hæc scribimus uobis ut gaudeatis, & gaudium uestrum plenum sit.] De
 gaudio pleno audierunt apostoli à domino ex Ioannis euāgelij cap. 15. Manete
 in dilectione mea. Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea, si-
 cut & ego præcepta patris mei seruauī, & maneo in eius dilectione. Hæc loquū-
 tus sum uobis, ut gaudium meum in uobis sit, & gaudium uestrum impleatur. Itē
 cap. 16. Usq̄ modo non petistis quicquam in nomine meo. Petite, & accipietis,
 ut gaudium uestrum sit plenū. Rursus cap. 17. Hæc loquor in mundo, ut habeant
 gaudium meum impletum in semetipsis. Sed hoc gaudium, hæc communiō, hoc
 diuinum consortiū nequaquam haberi potest à nobis, nisi in luce fuerimus quæ

Cap. I. IACOBI FABRI STAPVLENSIS COMMENT.

est CHRISTVS & uerbum eius, sanctū dei euangelium. De CHRISTO alio loco dicit Ioannes: Erat autem lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum, proinde subdit:

3 » Et hæc est annunciatio quam audiuius ab eo, & annunciamus uobis: Quoniam deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ. Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & ueritatē non facimus. Si autem in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce, societatem habemus adinuicem, & sanguis IESV CHRISTI filij eius emūdat nos ab omni peccato.] Hæc (inquit) est annunciatio quam audiuius ab eo: nam dominus apud Ioannē clamat ad populum: Ego lux ueni in mundū, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat. Et alibi: Qui facit ueritatem, uenit ad lucem, ut manifestentur opera eius quia in deo sunt facta. Cum ergo ipse sit lux, & deus sit lux, & lux immensa, in eo tenebræ non sunt ullæ. At quomodo tenebræ essent in eo, cum tenebræ luminis & boni priuatio sit, in eo autē nihil boni deesse possit? Cū ergo ita sit: si consortiū eius habere uolumus, nobis in luce, bonitate, ueritate, fide, charitate, & id genus ambulandum est. Nam si dixerimus nos cum eo consortiū habere, & in tenebris, malicia, falsitate, infidelitate, carne, mutua æmulatione, & id genus ambulamus: mēdaces sumus, & falsitatis operadores, imò & mali & infideles, carnales, inuicem odientes & odibiles, & omne malum. Si autem in luce ambulamus, sicut ipse in luce est: nos adinuicem, id est, ipse nobiscum & nos cum eo consortiū habemus. Ex nobis ipsis tenebræ sumus, ipse ex se lux est: quomodo ergo sine eius consortio in luce ambularemus, nisi nos in eo qui ipsa lux est, & ipse esset in nobis? Tenebræ, dei ignorantia: lux, dei cognitio. Tenebræ, malum: lux, ipsum bonum. Tenebræ, peccatum: lux, gratia. Tenebræ, infidelitas: lux, fides. Tenebræ, caro: lux, spiritus. Tenebræ, falsitas: lux, ueritas. Tenebræ, mundus: lux, deus. Quomodo ergo poterimus ambulare in luce, quos tenebræ peccatorum circumstant atq; omni ex parte ambiunt & inuoluunt? Sanè ex nobis ipsis impossibile est: sed sanguis IESV CHRISTI filij dei emundat nos ab omni peccato, & tenebras effugat, gratiam suam, spiritum fidei suæ & seipsum nobis insinuans & largiens, præsentia lucis tenebras absorbente, qua absente continuo ipsæ tenebræ adsunt. Proinde nemo quantū est de se, cogitet se sine peccato esse: nemo se iustificet, alioqui seipsum seducit & in peccato est, quod subiungit Ioannes apostolus, dicens:

Ioan. 2. non maneat. Et alibi: Qui facit ueritatem, uenit ad lucem, ut manifestentur opera eius quia in deo sunt facta. Cum ergo ipse sit lux, & deus sit lux, & lux immensa, in eo tenebræ non sunt ullæ. At quomodo tenebræ essent in eo, cum tenebræ luminis & boni priuatio sit, in eo autē nihil boni deesse possit? Cū ergo ita sit: si consortiū eius habere uolumus, nobis in luce, bonitate, ueritate, fide, charitate, & id genus ambulandum est. Nam si dixerimus nos cum eo consortiū habere, & in tenebris, malicia, falsitate, infidelitate, carne, mutua æmulatione, & id genus ambulamus: mēdaces sumus, & falsitatis operadores, imò & mali & infideles, carnales, inuicem odientes & odibiles, & omne malum. Si autem in luce ambulamus, sicut ipse in luce est: nos adinuicem, id est, ipse nobiscum & nos cum eo consortiū habemus. Ex nobis ipsis tenebræ sumus, ipse ex se lux est: quomodo ergo sine eius consortio in luce ambularemus, nisi nos in eo qui ipsa lux est, & ipse esset in nobis? Tenebræ, dei ignorantia: lux, dei cognitio. Tenebræ, malum: lux, ipsum bonum. Tenebræ, peccatum: lux, gratia. Tenebræ, infidelitas: lux, fides. Tenebræ, caro: lux, spiritus. Tenebræ, falsitas: lux, ueritas. Tenebræ, mundus: lux, deus. Quomodo ergo poterimus ambulare in luce, quos tenebræ peccatorum circumstant atq; omni ex parte ambiunt & inuoluunt? Sanè ex nobis ipsis impossibile est: sed sanguis IESV CHRISTI filij dei emundat nos ab omni peccato, & tenebras effugat, gratiam suam, spiritum fidei suæ & seipsum nobis insinuans & largiens, præsentia lucis tenebras absorbente, qua absente continuo ipsæ tenebræ adsunt. Proinde nemo quantū est de se, cogitet se sine peccato esse: nemo se iustificet, alioqui seipsum seducit & in peccato est, quod subiungit Ioannes apostolus, dicens:

4 » Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis non est. Si confitemur peccata nostra, fidelis est & iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.] Qui dicit se peccatum non habere, seipsum ignorat, & est tenebræ: quare ueritas quæ lux est, non est in eo. Et etiam hoc ipso peccat, seipsum iustificando, quod solius dei munus est: quia ex nobis ipsis non nisi peccatum sumus, non nisi peccata habemus. Quid est enim uetus homo ex se, nisi fomes peccati? Ex deo autem solo iustificatio. Qui dicit se peccatum non habere, similis est pharisæo qui dicebat: Non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, uelut etiam hic publicanus: qui hoc ipso quod se peccatum non habere dicebat, etiam peccatum habebat, addens peccatis peccatum. Ergo nostrum est peccata nostra deo confiteri. Et ipse fidelis & iustus est, ut remittat nobis peccata nostra: fidelis quidem ut impleat promissa, qui promisit remissionem peccatorum, & iustus, qui iustificat, qui & publicanum se humiliantem, & sese peccatorem confitentem iustificauit. Fidelis quidē, ut in beneficio effusi sanguinis filij sui pro nobis, emūdet nos ab omni iniquitate. Itaq; qui diceret se peccatum non habere, uerbo dei tanquam falso, aduersaretur, qui per prophetā pronunciauit, quia omnis homo mēdax, ipsumq; perinde atq; mendacē duceret.

Lucæ 18. peccatum non habere, similis est pharisæo qui dicebat: Non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, uelut etiam hic publicanus: qui hoc ipso quod se peccatum non habere dicebat, etiam peccatum habebat, addens peccatis peccatum. Ergo nostrum est peccata nostra deo confiteri. Et ipse fidelis & iustus est, ut remittat nobis peccata nostra: fidelis quidem ut impleat promissa, qui promisit remissionem peccatorum, & iustus, qui iustificat, qui & publicanum se humiliantem, & sese peccatorem confitentem iustificauit. Fidelis quidē, ut in beneficio effusi sanguinis filij sui pro nobis, emūdet nos ab omni iniquitate. Itaq; qui diceret se peccatum non habere, uerbo dei tanquam falso, aduersaretur, qui per prophetā pronunciauit, quia omnis homo mēdax, ipsumq; perinde atq; mendacē duceret.

Psal. 115. pronunciauit, quia omnis homo mēdax, ipsumq; perinde atq; mendacē duceret. Et ipse

Et ipse dominus apud Matthæum dixit discipulis suis: Bibite ex hoc omnes: hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum. Et Lucas addit: Pro uobis. Si ergo ne apostoli quidē essent sine peccatis, pro quorum remissione se pollicetur CHRISTVS sanguinē suum fundere, quis audeat dicere se sine peccato esse? Qui ergo negant se peccata habere, negāt dominum pro ipsis mortuum esse, qui pro ipsorum et omnium peccatis mortuus est. Propter quod subdit Ioannes:

5° Si dixerimus quoniam non peccauimus, mendacem facimus eum, & uerbum eius non est in nobis.] Quū dominus sciret nos sine peccatis uitā nostrā, quantum ex nobis esset, transigere non posse, docuit nos orare ad patrem: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Et si dei gratia peccata nobis non imputantur, sed remittuntur, sed præsentiā lucis & spiritus CHRISTI teguntur, & non imputantur: peccata tamen habemus, & in nobis manet in hac uita fomes concupiscentiarum quod est omne peccatum, sed aspersione sanguinis lotum & contritum, si hanc fidem & spiritum sequamur, & nō carnem. Et ideo si nos ipsos attendimus, ut & debemus, non nisi peccatores agnoscere debemus: quia quantum ex nobis est, solum tales sumus: cum autem iusti, non nos, sed CHRISTVM, sed gratiam eius attendamus, cui omnia, non nobis, accepta referamus. Quid si quis seruus à domino libertate donatus est: si se ex se attendit, quid aliud attendit quàm seruum? quod si se liberum, quid aliud quàm dominū, & domini gratiam quæ ipsum fecit liberum? Ergo ut ueracem testemur deum, ut uerbum eius quod est ueritatis uerbum, in nobis maneat, confiteamur nos nihil aliud esse quod nostrum sit, quàm peccatores: quod si aliud sumus, hoc nostrum nō est, sed ipsius, & id uere sentiamus cum Paulo, quod omnes peccauerunt, & egē gloria dei, hoc est, ut glorificent deum qui solus miseretur, iustificat, & à peccatis liberat, & eius gloria est misereri & iustificare peccatores etiā gratis sua gratia & misericordia. Illi igitur omnis gloria in seculorum secula. Amen.

CAPVT SECVNDVM.

6 **F**ILIO LI mei, hæc scribo uobis ut non peccetis. Sed et si quis peccauerit, [aduocatum] habemus apud patrē IESVM CHRISTVM iustum, & ipse est propitiatio [pro peccatis] nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Et in hoc scimus quoniam cognouimus eum, si [mandata] eius obseruamus. Qui dicit se [nosse deum], & mandata eius non custodit, mendax est, & in eo ueritas non est. Qui autem seruat uerbum eius, uere in hoc charitas dei perfecta est. In hoc scimus quoniam in ipso sumus. Qui dicit se in [CHRISTO] manere, debet sicut ille ambulare. [Charissimi,] non mandatum nouum scribo uobis, sed mandatū uetus quod habuistis ab initio. Mandatum uetus, est

ANNO T.

postulatorem, consolatorem, πρὸς ἀκλόητον.

pro peccatis, πρὸς τῶν ἁμαρτηριῶν.
mandata, præcepta, τὰς ἐντολάς. ἢ infra.
nouum eum, ἐγνώκα αὐτόν.

eo, αὐτῶ.

fratres, ἀδελφοί.

12 uerbum quod audistis. † Iterū mandatum nouū
 scribo uobis [quod] uerum est, & in ipso & in
 13 uobis, quia tenebræ [transierunt,] & [uerum lu-
 men] iam lucet. Qui dicit se in luce esse, & fratrem
 suum odit, in tenebris est usq; adhuc. Qui diligit fra-
 trem suum, in lumine manet, & scandalum in eo nō
 est. Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, &
 in tenebris ambulat, & nescit quò eat, quia tenebræ
 14 obcæcauerunt oculos eius. Scribo uobis filioli,
 quoniā remittuntur uobis peccata propter nomen
 15 eius. Scribo uobis patres, quoniam cognouistis
 16 eum qui ab initio est. Scribo uobis [adolescētes]
 17 quoniam uicistis malignū. Scribo uobis [infan-
 tes,] quoniam cognouistis patrem. [Scribo] uobis
 patres, quoniam cognouistis eum qui ab initio est.
 18 [Scribo] uobis [iuuenes,] quoniam fortes estis,
 & [uerbū] dei manet in uobis, & uicistis malignū.
 19 Nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo
 sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris
 20 in eo. Quoniam omne quod est in mundo, con-
 cupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum,
 & [superbia uitæ,] quæ non est ex patre, sed ex
 mundo est. Et mundus transit, et concupiscentia eius.
 21 Qui autem facit uoluntatem dei, manet in æter-
 22 num. [Filioli,] nouissima hora est, & sicut audi-
 stis quia antichristus [uenit,] nunc antichristi multi
 facti sunt. Vnde scimus quia nouissima hora est. Ex
 nobis [prodierunt,] sed non erant ex nobis; nam si
 fuissent ex nobis, permansissent utiq; nobiscum: sed
 ut manifesti sint quoniam nō sunt omnes ex nobis.
 23 [Sed] uos unctiōnem habetis à sancto, & nostis
 omnia. Non scripsi uobis [quasi ignorantibus ueri-
 tatem, sed quasi scientibus eam,] & quoniam omne
 24 mendaciū ex ueritate non est. Quis est mendax,
 nisi is qui negat quoniā IESVS est CHRISTVS?
 Hic est antichristus, qui negat patrē & filium. Om-
 nis qui negat filium, nec patrem habet. Qui confitē
 25 filium, & patrem habet. Vos † quod audistis ab
 initio, in uobis permaneat: quia si in uobis perman-
 serit quod audistis ab initio, & uos in filio & patre
 manebitis. Et hæc est [repromissio] quam ipse pol-
 licitus

† ab initio, ἀπ' ἀρχῆς.
 id quod, ὅ.

transcunt, παρέρχεται.
 lux uera, τὸ φῶς τὸ ἀλη-
 θινόν.

adolescentuli, νεανίσκοι.
 pueri, παιδία.

scripsi, ἔγραψα.

ἔγραψα. νεανίσκοι.
 uerbum, ὁ λόγος.

fastus uitæ, uictus, facultatū.
 ἀλαζονία τῆς βίου.

pueri, παιδία.

ueniet, ἔρχεται. anceps.
 Ἔ, καί.

exierunt, ἐξῆλθον.

Et, καί.

quod nesciatis ueritatem,
 sed quod sciatis eam, ὅτι
 οὐκ οἴσασθε τὴν ἀλήθει-
 ἀμ, ἀλλ' ὅτι οἴσασθε αὐ-
 τήν.

† ergo, οὖν.

promissio, ἐπαγγελία.

licitus est nobis uitam æternam. Hæc scripsi uobis de his qui seducunt uos. [Et uos unctionem quam accepistis] ab eo, [maneat] in uobis. Et nõ necesse habetis ut aliquis doceat uos, sed sicut [unctio eius] docet uos de omnibus, & uerũ est, & non est mendacium, & sicut docuit uos, manete in eo. Et nunc filioli manete in eo, ut cum apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in aduentu eius. Si scitis quoniã iustus est, scitote quoniam & omnis qui facit iustitiam, ex ipso natus est.

ANNO T.

Et unctio quam uos accepistis. manet, μένει.

ipsa unctio, τὸ αὐτὸ χρίσμα.

COMMENT. IN CAP. SECVNDVM.

VO D prius admonuit uiarum lucis per quas ambulandum, & uiarum tenebrarum quæ diffugiendæ sunt, quod nõ iustificemus nos ipsos, dicentes nos sine peccato esse, nos peccatũ non habere, hæc ipse monuit, hæc scripsit, ut cautos nos reddat ne peccemus, ne peccatum ipsum quod nobis insitum habemus in actum uenire sinamus, dicens:

6 » Filioli mei, hæc scribo uobis ut non peccetis. Sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrẽ Iesum Christũ iustũ. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.] Quid debet fidelis seruus qui super omnia dominum suum amat optare: nisi ut nemo dominum suum offendat? Alioqui non ipsum perfecte diligeret. Quod quũ eiusmodi sit Ioannes, nihil tam optabat, quàm quod sui, recenti adhuc partu in fide aditi filij nunquam deum offenderent: qui autem peccat, deum offendit. Non dicit, ut peccatum non habeant, sed ut non peccent. Nam peccatum nõ habere quamdiu ueterem hominem circumferimus, nobis impossibile est: circumferimus autem quamdiu hanc mortalem uitam uiuimus. Sed peccare, est peccatũ ipsum in actũ erumpere: de quo Iacobus in sua epistola: Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum uero cum consummatum fuerit, generat mortem. Attamen si humana carnis fragilitate quis peccat aut peccauit, non desperet de uenia, non se respiciens, sed se totum effundens in propitiatorem IESVM, qui in cœlis est aduocatus, est mediator, est recõciliator pro nobis ad patrem misericordiarum. Et si etiam ipsi ob iniustitias nostras uenia digni non sumus (nullus certe dignus) ipse nihilominus qui iustus & pluriquàm iustus est, dignus est in omnibus, & pro omnibus exaudiri. Et in eo exaudimur, quia ipse est propitiatio pro peccatis nostris, si misericordiam eius supplices imploramus, & oculi nostri ad ipsum sunt intẽti, ut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, & non solum pro peccatis nostris (tanti fuit eius pro nobis erga nos immolatio) sed pro totius mudi, imò si infiniti essent mundi. Tantus etiam nunc est, & tantum potest apud patrem, pontifex aduocatus & intercessor noster, ut ad se conuersos, & sibi omni fiducia hærentes propitiari reconciliareq; possit. Sola attẽtio, solus respectus, & sola ad eum cohærentia repropitiat, iustificat, saluat. ne nos alia, nec nos ipsos respiciamus nisi ut humiliemur, & nihilum nostrum intelligamus: in eo autem omne bonũ nostrũ & omnium. At quo indicio sciemus nos cognoscere eum, qui solus nobis est omnia, & omne bonum, aperit Ioannes dicens:

Iaco. 1.

Psal. 122.

7 " Et in hoc scimus quoniam cognouimus eum, si mandata eius obseruamus.] Cognoscere dominum, est perfectam fidem in eo habere. Perfecta autem fides, secum habet integram spem, & solidam charitatem; nec secus hæc ab se inuicem separari possunt, quàm lux, illuminatio & calor ab inuicem. Illa autem quæ adsunt, mandatorum domini adest obseruatio. Indicium igitur est perfectæ fidei, perfectæq; cognitionis CHRISTI, mandatorum eius obseruatio. Quæ autem mandat CHRISTVS, continent euangelia, & reliqua apostolorum scripta. Siquidem mandat CHRISTVS omne bonum & spiritus & dei, & uetat omne malum carnis & mundi. Et eorum quæ mandat quisq; fidelis secundum suam gratiam, & quantum ad se pertinet, adimplere debet. Nam non omnia ad omnes pertinent; quandoquidem in corpore CHRISTI uaria sunt membra. Non omnium autem omnia aut eadem officia; sed quædam sunt omnium quæ omnibus sunt communia, ut fides, spes, charitas; quædam quorundam, quæ sunt specialia, ut prophetia, quod est secundum spiritum scripturarum intelligentia, gratia subventionum & sanitarum, & similia dona. Et inditium etiam ex opposito est, eum qui non seruat mandata, non fide illa spiritali & perfecta cognoscere CHRISTVM. Vbi enim est illa fides, & spiritus CHRISTI est, per quem fide per charitatem operante adimplentur mandata: & proinde cum quis dicit se huiusmodi fidem habere, mandata non seruans, mendax est. Quod subdit Ioannes, dicens:

8 " Qui dicit se nosse deum, & mandata eius non custodit, mendax est, & in eo ueritas non est.] Recte conficitur: Qui nouit deum, seruat eius mandata, cui sententia superior apostolicus sermo attestatur. Ergo qui mandata eius non seruat, non nouit eum, mendax igitur est cum se dicit nosse eum. Et si fidem se habere putat, certe ea fides non est fides, nisi mortua, quæ reuera non est fides. Et tales sunt

Tit. 1. qui confitentur se nosse deum, factis autem negant, qui cum dicunt: Credo in deum, & reliqua fidem dei exprimentia uerba, mentiuntur. Conuertamus igitur nos ad autorem fidei nostræ IESVM, auxilium opemq; ab eo petentes ac gratiam, ut uere possimus dicere quod nouimus eum, & uere ei præsentare & recitare quod à temporibus apostolorum nobis relictum est fidei symbolum, fidem nostram uere testari, fidem perfectam, fidem uiuam, fidem spiritu CHRISTI & charitate informatam, cuius habemus signum mandatorum eius obseruationem, quæ nunquam suas affeclas non habet spem de sursum infusam atq; charitatē. Nam qui perfectam spem habet, seruat mandata; & qui perfectam charitatem, itidem seruat mandata. Et qui non seruat, nullum horum trium charismatum habet; sed sibi caro se illa habere, falso adblanditur, semper sibi & alijs mendax. Verum habenti dabitur, &

Luce 19. abundabit; & qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo. Qui ergo seruat mandata, perfectam habet spem; & qui etiam seruat, perfectam habet charitatē, imò si non perfecte sperat, si non perfecte diligit: impossibile est seruare mandata,

Luce 10. quum primum & maximum in obseruatione mandatorum sit perfecta charitas. Diliges (inquit) dominum deum tuum ex toto corde, & ex tota anima tua, & ex omnibus uiribus tuis, & ex omni mente tua. Et perfecta mandatorum obseruatio, magis interna respicit, totum cor, totam animam, totam mentem, totas uires internas, quàm externa opera. Nam nihil prohibet hypocritas externa opera habere, qui nihil neq; fidei spiritus, neq; spei, neq; charitatis habent. Ideo homines qui sola exteriora uident, fallunt; deum autem qui intuetur cor, fallere non possunt. Et de tali obseruatione uerbi dei subdit Ioannes:

9 " Qui autem seruat uerbum eius, uere in hoc charitas dei perfecta est. In hoc scimus quoniam in ipso sumus.] Recurrunt ista in pneumaticis: Si quis nouit deum, mandata eius seruat; & si quis seruat mandata dei, nouit deum; si quis spem in deo habet,

habet, seruat mandata: & si quis seruat mandata, spem in deo habet: si cui perfecta inest dei charitas, seruat uerbum eius: & si quis seruat uerbum eius, perfecta est in eo charitas. Sed quia in carnalibus hominibus hæc inesse non possunt, nõ est in eis nisi humana fides, & fidei quædam persuasio, sic & spes & charitas, quæ neque adinuicem, neque cum obseruatione mandatorum dei recurrunt. De talibus in sacra Apocalypsi ad angelum Laodiciæ loquitur spiritus: Quia dicis quod diues sum & locupletatus, & nullius egeo, & nescis quia tu es miser & miserabilis, & pauper, & cæcus & nudus: suadeo tibi emere à me aurum ignitum, probatum, ut locuples fias, & uestimentis albis induaris, ut non appareat confusio nuditatis tuæ, & collyrio inunge oculos tuos ut uideas. Aurum ignitum, probatũ, perfecta dei charitas est. Collyrium, internorum oculorum ut uidere possint deum, perfecta fides. Spes quæ ad sola cœlestia suspirat, spes alta & perfecta est, nõ animalis spes. Et qui unum horum habet, tria habet, & insuper eorum opera. Proinde qui perfectam dei charitatem habet, eo ipso scit se in deo esse, non se attendens, sed sublimè donũ dei in quo se ipsum melius cognoscit, quàm se in seipso: nam se in seipso cognoscit miserum & miserabilem, pauperem, cæcum, & nudum. In dono autẽ, & donorum largitore, beatum ac felicem, diuitem, & stola candida & immortalitatis & gloriæ indutum, & oculis fidei deum qui est omne bonum uidentem. Et qui in deo est, in deo manet: qui autem in deo manet, debet quemadmodũ CHRISTVS qui deus est, ambulauit, ambulare, id est, CHRISTO digne, spiritaliter & diuine uiuere. Quod sanctus nobis aperit euangelista & apostolus, dicens:

10 " Qui dicit se in CHRISTO manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.] Hæc ambulatio, est in conuersatione & in toto nostræ peregrinationis tempore, conuersationis & uitæ CHRISTI dum in terris uisus est, & cum hominibus sua ineffabili miseratione conuersatus, in fide et charitate imitatio: quam ex sacris euangelij, ex sancta CHRISTI doctrina, ut ex quodam diuino speculo haurire possumus. Ipse uero desuper dat imitationis spiritum. Alioqui sensus humanus non attingit, neque uere speculi imaginem agnoscit, quam abscondit deus à sapientibus huius mundi, & eam reuelat paruulis. Et certũ est CHRISTVM in nullo secundum carnem, sed in cunctis secundum spiritum ambulasse: quare si uolumus eum imitari, necesse est nos solummodo secundũ spiritum ambulare. Ad speculum igitur mittit eos Ioannes ad quos scribit, id est fideles: quod est euangelium quod a principio illis annunciatum est, ut uere possint sicut CHRISTVS ambulauit, & ipsi ambulare, dicens:

11 " Charissimi, non mandatum nouum scribo uobis, sed mandatum uetus, quod habuistis ab initio. Mandatum uetus, est uerbum quod audistis.] Id autem mandatum quod ipsi à principio accessus sui ad fidem, & regenerationis gratiam audierunt, sanctum CHRISTI euangelium est. Sed & aliud mandat eis, quod nouum est. Quid nam eis mandat? Veritatem quæ in CHRISTO est, per euangelij ueram lucem in ipsis esse. Et ait:

12 " Iterum mandatum nouum scribo uobis, quod uerum est, & in ipso & in uobis: quia tenebræ transierunt, & uerum lumen iam lucet.] Mandatum nouum scribit eis: scilicet id quod in CHRISTO uerum est, in ipsis etiam uerum esse, cuius rei causam subdit: quia tenebræ transierunt, & uerum lumen iam lucet. Umbra & obscuritates ueteris legis discussæ sunt, & lumen euangelicæ ueritatis obtinet. Tenebræ carnis euictæ sunt, & lumen spiritus rutilat. Tenebræ peccatorum transierunt, & lux gratiæ micat. Tenebræ errorum per uniuersum mundum (ubi euangelium receptum est) eliminatæ sunt, & doctrina rectæ uix, doctrina lucis, doctrina uitæ & ueritatis illuminat. Dico ubi euangelium receptum est: nam in-

credulis & incedentibus in tenebris, nondum receptum est: etsi ad ipsos peruenit. Proinde subdit Ioannes:

- 13 „ Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est. Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quod eat, quia tenebrae obcaecauerunt oculos eius.] Si fidelis fidelē odit, lumen CHRISTI in eo non est: imò etsi fidelis sit nomine, re ipsa & opere infidelis est. Et quomodo in eo esset lumen CHRISTI, qui mandat: Diligite inuicem sicut dilexi uos? Ipse nos spiritu dilexit, & nos inuicem spiritu, non carnali amore diligere debemus: & tunc scandalum in nobis non est, cum hac dilectio neminem offendat, & à nemine offendatur. Qui odit fratrem, eo ipso quod odit, infidelis est: perinde ac malus seruus, qui praeceptum domini sui non facit, imò oppositum, infidelis seruus est. Etsi ad ipsum lux euangelij peruenit, receptum ab eo non est, sed hostium mentis illi occlusit. Haud secus quam si tibi in obscuro loco obambulanti at clauso, lumen adferatur, & audias quidem lumen ad te delatum, nisi aperias, in tenebris remanebis: si autē illatum fuerit lumen, & intrò receptum, non poterit nisi lucere, nec tu poteris nisi in sensibili illa luce ambulare: sic est de euangelica luce admissa atque recepta. Vbi ergo non lucet, ambulatur in tenebris: & ob tenebras oculorū mentis, non est lux illa in mente recepta, sed nunciū & pulsus duntaxat auditus est, & non patuit ingressus. Ad uere ergo fideles qui non solum audierunt allatū lumen, lumen euangelicum, lumen dico ad illuminationem gentium, sed intrò admiserunt, scribit Ioannes quae sequuntur:
- 14 „ Scribo uobis filioli, quoniam remittuntur uobis peccata propter nomē eius.] Quod ait filioli, uehementiam dilectionis spiritualis erga ipsos insinuat, ut carnalis pater, teneritudinem paterni pectoris insinuat, cum proprium filium, *τεκνιον* id est filiozum nuncupat. Verum est quod haec nomenclatura, adhuc tenellis secundum carnem & paruulis magis conuenit, qua & patres carnis illis adblandiri solent. Sic & de paruulis in CHRISTO & neophytis, quibus & in lauacro sacrae abluitionis dimittuntur peccata: hoc Ioannis apostoli intelligi potest, ubi mandat & nunciat eis peccata quae contraxerāt remitti, sed non propter opera sua, aut quod quicquam benemeruerint, uerum propter nomen Christi, ut beneficij semper respiciant autorem, & non se ullo pacto attendant. Nam nihil habuerunt propter quod peccata eis remitterentur: sed est nobis omnia Christus, non solum uenientibus ad fidem, sed & senescentibus in fide, & per omnes fidei transeuntibus aetates. Quod sensim per singulas consequenter monstrat Ioannes, subinde dicens:
- 15 „ Scribo uobis patres, quoniam cognouistis eum qui ab initio est.] Qui sunt patres, nisi senes in fide, & qui iam multos fidei filios procreauerunt? Et qui nullum patrem iuxta doctrinam euangelicam cognouerunt, nisi patrem aeternum, qui filium suum unigenitum misit in mundum, & ei non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quem in sanctis conuersationibus diuine uiuendo imitati sunt. Deinde subdit:
- 16 „ Scribo uobis adolescentes, quoniam uicistis malignum.] Qui sunt adolescentes, nisi qui in fide proficiunt, & incrementa perfectionis suscipiunt, insultus tamen maligni adhuc per carnem habentes: & hi uicerunt malignum: non ex se quidem, sed ex fide quod est diuinum & caeleste donum, propter dilectionē qua deus in Christo filio suo ob dispensationem carnis assumptae, similis nobis facto diligit nos indultum. Deinde adijcit:
- 17 „ Scribo uobis infantes, quoniam cognouistis patrē. Scribo uobis patres, quoniam cognouistis eum qui ab initio est.] Infantes siue pueri in Christo, sunt qui adhuc

Matth. 23.
Roman. 8.

adhuc lacte fidei, minusq; solido cibo aluntur, qui patrē regenerationis nouerūt, id est deum agnouerunt. Dedit enim (inquit) potestatem filios dei fieri, ijs qui nō ex sanguinibus, neque ex uoluntate carnis, neq; ex uoluntate uiri, sed ex deo nati sunt; qui prius solum patrem carnalem, terrenum, mortalem agnouerant: & hoc in nomine CHRISTI dilectissimi filij dei cōsequuti sunt, omnia omnes in CHRISTO consequuntur. Patres autem sunt adulti & senes in fide, ut Numero 15. dictum est. Subdit insuper:

Ioan. 1.

18. Scribo uobis iuuenes, quoniam fortes estis, & uerbum dei manet in uobis, & uicistis malignum.] Iuuenes sunt qui omnino fortes & ualidi in fide sunt, & hi mente, id est, spiritu & gratia robusti, ut ætate iuuenes uiribus corporis ualidi. Quod si adolescentes uicerunt malignum, tanto magis iuuenes qui fortitudine spiritus sunt ualentiores, & armatura fidei, nullo aduersæ potestatis tenebrarum telo penetrabili muniti. Hanc tamen uictoriam proprijs uiribus non tribuunt: sed uerbo dei quod manet in eis, id est fidei, & autori eius qui hanc illis fortitudinem & fidei *πανοπλίαν* desuper benignissime indulgit. Et hi tres, adolescētes, infantes, iuuenes, medijs sunt inter neophytos, quibus primum peccata dimittuntur, & patres qui senes in CHRISTO sunt & spiritali prole fœcundi: suntq; hi gradus quasi ætates fidei & uere fidelium: Neophyti, infantes siue pueri, adolescentes, iuuenes, patres siue senes. Post hæc dat Ioannes præcepta, ne fidei incrementa præpediantur, sancta generatio inquinetur, & imitatio peruertat. Quorum primum est huiusmodi:

19. Nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo.] Fieri non potest, ut quisquam contrarijs simul diligat amoribus, ut neq; simul potest in contraria ferri. Amor autem dei, & amor mundi, contrarij sunt. Ille purus, sanctus, spiritalis, uiuificans, simplex, & in deum transformans; hic impurus, prophanus, mortificans, uarijs, deprimens, & reparatam dei imaginem deformans. Illo in cœlis, pulchris, æternis, luciformibus iugiter oculus noster interior in libertate uersatur, socius angelorum factus: hoc, in terris, fœdis, caducis, tenebrosis, tanquam tetro in carcere seruus detinet, socius malignarum potestatum factus. Quid ni igitur prohibeat Ioannes filios suos quos ad spirituales uitam educat, diligere mundum, & ea quæ in mundo sunt, quæ sic amantium amor sit carnalis, filiorum autē spiritalis: quæ sic amantibus, imò potius amentibus, amor æterni patris, amor cœlestis, amor uiuificans inesse non possit: quum & omnis anima quæ hoc amore non amat, mortua sit: Sed quæ sunt in mundo quæ nos diligere uetat continuo aperit, dicens:

20. Quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum & superbia uitæ, quæ non est ex patre, sed ex mundo est. Et mundus transit, & concupiscentia eius.] Nomine mundi, mundanos & carnales intelligimus. Et ad tria summatim reducit ea omnia quæ hoc modo in mundo sunt, qui à suæ creationis origine syncerus & mundus, à sua puritate ueneno maligni corruptus excidit ad illa tria, scilicet, ad luxum carnis, quæ fœda est carnis uoluptas, & quam appellat concupiscentiam carnis. Ad avariciam, quæ est opum congerendarum insatiabilis uorago, quam & appellat concupiscentiam oculorū. Nam ut de auaro inquit Ecclesiastes: Non satiantur oculi eius diuitijs. Et alibi: Insatiabilis oculus cupidī. Et ad fastum ac ambitionē quæ est uanorum honorum, ut regnandi, dominandi in mundo uanissima cupido, quæ nuncupat superbiam uitæ. Quicquid enim homines carnales, mundani, animales secundum carnem & concupiscentias mundi ambulantes faciunt, aut faciunt propter fœdas carnis uoluptates, aut propter damnosas opes & diuitias, aut propter

Ecclesiastes 4.

Ecclesiastici

14.

uanum factum, & uitæ splendorem qui ad momentū pertransit. Si deum non amas & proximum, hoc ideo est quia foedas uoluptates amas, aut transitorias diuitias, aut falsos mundi honores. Si deieras nomen dei, ob aliquod horum facis. Si furtū facis, ob id ipsum. Si homicidium, nihilominus. Hic uenenum porrigit, ut principem è throno deiiciat, hoc ad superbiam uitæ. Ille loculis inhians, diuitem enecat, hoc ad oculorum concupiscentiam. Alius insidians thoro, uirum insidijs auferit, hoc ad concupiscentiam carnis. Neq̄ aliud reperias in filijs tenebrarū quàm horum aliquod, nunc seiunctum, nunc alij aut alijs coniunctum. Concupiscentia carnis sulphur est, quo foetent, et in plerisq̄ palus est Asphaltis, qui est Sodomorū lacus, & quo iam inferni præueniunt foetores. Concupiscentia oculorum, ignis, iam in hoc mundo animas exurens, & ignem præcurrens gehennalem. Superbia uitæ, maligni flatus in altum aliquod mundi supercilium attollens, ut inde præcipitet in inferni profundū. Sicut Esaias de rege Babylonis ait: Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadauer tuum, operimentū tuum erūt uermes. Et subditur: Veruntamen ad infernum detrahēris in profundum lacu, ubi (ceu uerisimile est) erit plusquàm dici potest, aut cogitari, pro uoluptate, tristis & intolerabilis tristitia: pro diuitijs, in insatiabili igne egestas: pro mundana eleuatione & gloria, profundissima deiectio & perpetua ignominia. Quare: Quia hæc nō sunt ex cœlesti patre, sed ex mundo. Mundus autem transit & concupiscentia eius, quia mundus contrarius est deo, & concupiscentia mundi, deo inimica: & utrumq̄ uanitas: deus autem ueritas, quæ nunquam transit. Ideo subdit Ioannes:

Esa. 14.

21.

Qui autem facit uoluntatem dei, manet in æternum.] Fac uoluntatē mundi, qui transit & interit: transibis & interibis in æternum. Fac uoluntatem dei qui nō transit, non interit, sed perpetuo manet summum & incomprehensibile bonum: & nunquam transibis. nunquam interibis, sed in plenitudine inexcogitabiliū bonorum manebis in æternum. Voluntatem autem patris faciunt filij lucis, mundo mortui, uiuentes deo. Vita mundi, concupiscentia: uita dei, spiritus. Cum ergo mortui sint mundo, concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia uitæ in eis extincta & mortua sunt, nullus foetor carnis illos coinquinat: sed thure spiritus, sancta oratione, & casto corde redolent ante deum, quæ charitas spiritus cœlestis quidem ignis, non ignis concupiscentiarum aut diuitiarum adolet. Profunda humilitas ante deum, et sui ipsius annihilatio facit, ut nullum eos subruere possit præcipitium. Ut enim qui superbia tolluntur in summo, præcipitantur: sic quos uera humilitas collocat in imo, sursum attolluntur. Si terrenus es, quamuis spiritualis cœlestisq̄ uita quam CHRISTVS & apostoli nunciant, sit omnino tuæ uitæ contraria: illam tamen uidere, id est intelligere nō potes, quia cæcus es, & in tenebris mentis & intelligentiæ detētus. At contrā, spiritualis prorsus cognoscit quàm abominabilis sit terrenorum uita: quia in lumine est. Vidēs enim, miseriam cæcorum intelligere potest: at cæcus, quæ uita sit uidentis non potest apprehendere. Filiorum lucis uita, habitus est, aut potius quædam uiua energia. Filiorum tenebrarum uita, priuatio, & ad omne bonum inefficacia. Hi uoluntatem mundi: illi uoluntatem patris, id est dei semper faciunt. Hi transeunt ut fumus, illi manent in æternū. Excitemini ergo terreni, carnales: incurui erigamini, erectis patet cœlum. Cæci clamate ad dominū, quia dominus illuminat cæcos: ut possitis cernere lumen uerum, & uestras discutere tenebras, & uoluntatē patris facientes manere in æternum. Quid mortem, quid tenebras, & nō potius uitam æternam & lucem diligitis immensam: Nos omnipotens dominus ad sua regna uocauit: nos ex nobis solis perimus, sicut dicit dominus in Osee 13. Perditio tua ex te Israël: tantummodo in me auxilium tuum. Consequenter autem Ioannes suos admonet eorum & quæ

Psal. 145.

& quæ tunc erant, & quæ in nouissimo tempore futura erant. Nam audierant antichristum uenturum qui maxime aduersaretur CHRISTO, & contraria euangelio sanciret. Sed & tunc erant filij quidam sathanæ & perditionis, qui cōtraria euangelio, quæ sola est doctrina uitæ & salutis, inducere molirentur. Et ideo nouissimum tempus iam incipiebat, & præcurrebat futurus antichristus in conformitate illorum uitæ atq; in similitudine. Ideo subiungit:

22. Filiioli, nouissima hora est. Et sicut audistis quia antichristus uenit; nunc antichristi multi facti sunt. Vnde scimus quia nouissima hora est. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permanissent utique nobiscum. Sed ut manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis.] Horam ponunt Græci pro tempore. Et id *ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται*, iustus interpretes interpretatus fuisset: Veniet aut uenturus est, quod *ἔρχεται*, utroq; tempore & præsentis & futuro usurpari solet: hic autem magis sensus exigitur futuri. Et tunc multi antichristi erant, qui uiuebant contra euangelium, & docebant cōtraria euangelio, qui & ad baptismum uenerant, sanctorum associati numero: ideo ex ipsis, id est societate fidelium prodierant: sed non erant ex ipsis, quia ipsi erant electi, & uere fideles: illi uero neque erant electi, neq; fideles, alioqui uixissent secundum euangelium, & credidissent euangelio. At neque uiuebant secundum euangelium, quia uixissent secundum spiritum Christi, illi autem uiuebant secundum carnem aut sathanæ spiritum: neq; credebant euangelio, nam sine spiritu dei credere euangelio impossibile est, sed se electorum cœtui adiungentes, & fidem Christi promittentes, lingua sua mentiti erant deo: ut Simon Samarites, ut Cherinthus, ut Marcion, ut Hebion, primi inter infideles primogeniti sathanæ. Et hi antichristi, post quos per spiritum Christi alius insignis significabatur futurus antichristus, qui dicitur homo peccati, & filius perditionis, qui siue sit Machumetes cum sua bestiali secta, siue alius, aliæ uel secta, alijs relinquo qui ad hoc iudicandum habent spiritum. Non, inquit, erant ex nobis, id est (ut dictum est) ex electis: nam qui uere electi sunt fideles, iuxta uocationem & electionem suam uiuunt & permanent. Qui autem secus (et si inter electos uersentur, & de illis exeant) non tamen sunt ex illis, alioqui secus uiuerent, & nunquam ab instituto euangelico discederent, sed in ipso iugiter permanerent: sed illi ad hoc ipsum exeunt, ut manifesti sint qui inter eos qui dicuntur fideles, electi sint, & qui non, qui filij Christi, & qui filij diaboli. Non satis est dici fideles: nisi uere & re ipsa sint fideles. Quæ scribebat Ioannes ad fideles non quia hæc ignorarent, maxime qui spiritum fidei acceperant, & unctionem à spiritu sancto: sed quod illi refugæ, et si exteriorem lotionem acceperant, non tamen nouerant internam, quæ est unctio à sancto, neq; uas recipiendo spiritui sancto aptum, ad lauacrum attulerant, quales iunt omnes, qui unctionem internam non sentiunt. Idcirco subdit Ioannes:

23. Sed uos unctionem habetis à sancto, & nostis omnia. Non scripsi uobis quasi ignorantibus ueritatem, sed quasi scientibus eam: & quoniam omne mendacium ex ueritate non est] Beati qui chrisma, id est unctionem à CHRISTO & spiritu eius accipiunt, quo omnia quæ ad diuinam cognitionem, fidem, pietatem & salutem pertinent edocentur. Qui hanc unctionem accipiunt, participes sunt eorum de quibus dicitur: Paracletus autem spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo, ille uos docebit omnia, & suggeret uobis omnia quæcūq; dixerim uobis. Et hi non seducunt, neq; seducunt, quia ueritatē norunt, & unde sit ipsa, quia à deo qui est ipsa absoluta ueritas. Et nouerunt quod mendacium à ueritate non est: ut tenebræ à luce, uirium à bonitate, peccatum à gratia, & iniquitas à iustitia. Ergo qui mendax est, id non est ex ueritate. Ideo subdit Ioannes:

24. Quis est mendax, nisi is qui negat quoniam IESVS nō est CHRISTVS: Hic est antichristus, qui negat patrem & filium. Omnis qui negat filium, nec patrem habet: qui confitetur filium, & patrem habet.] Quem dixerimus mendacem, nisi eum dixerimus, qui sic negat quod IESVS sit CHRISTVS, quod IESVS sit Messias promissus: id ipsum uult Ioannis loquēdi tropus. Qui certe sic negat, dicēs: IESVS non est CHRISTVS, negat patrem eius esse deum. Et qui negat patrē, negat IESVM esse dei filium. Negat inquā patrē, qui de IESV testatus est: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. Negat filiū, qui de patre & seipso dixit: Hæc est autem uita æterna, ut cognoscāt te solū deum, & quem misisti IESVM CHRISTVM. Et quid ni esset antichristus CHRISTO q̄ aduersarius, qui sic negat? Qui cum neget filium, patrem perdit: nam omnis qui negat filium, non habet patrem, dicēte domino: Qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo qui in cœlis est. Et contrā qui confitetur filium, hic quoq̄ patrem habet, dicente domino: Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum corā patre meo qui in cœlis est. Quid igitur restat nostræ salutis: Nihil sanē. Stemus dumtaxat immoti & inconcussi in ijs quæ ab initio nostræ uocationis ad CHRISTVM, audiuius quod IESVS est CHRISTVS, quod Iesus est filius dei, & deū per ipsum habebimus patrem, & filium eius nostrum redemptorem. Stemus euangelio, & credamus ei. Ad quos & eos hortatur Ioannes, inter quos erant aliqui filij mendacij, aduersarij CHRISTI, & animarum seductores, dicens:

25. Vos quod audistis ab initio, in uobis permaneat: quia si in uobis permanerit quod audistis ab initio, & uos in filio & patre manebitis. Et hæc est repromissio quam ipse pollicitus est nobis, uitam æternam. Hæc scripsi uobis de ijs qui seducunt uos. Et uos unctiōem quam accepistis ab eo, maneat in uobis. Et non necesse habetis ut aliquis doceat uos: sed sicut unctio eius docet uos de omnibus, & uerum est, & nō est mendacium. Et sicut docuit uos, manete in eo.] Nullius rei, nullius doctrinæ, nullius sciētix auditio saluat: nisi auditio fidei & doctrinæ euangelicæ. Quia est semen uitæ, quod Christus qui est uita, seminauit in cordibus eorum qui sunt suæ partis, quod contrarium est & antidotum aduersus semen mortis, quod diabolus qui mors est seminauit in corde Adā, & in ijs qui sunt suæ partis, id est primæ & carnalis generationis. Semen autem uitæ nisi maneat ubi seminumatum est, non affert fructum: & cum uolucres cœli, id est diaboli, tollunt illud, cum arefcit in corde saxeo, aut cum uepres aut spinæ curarum & solitudinum mundi suffocant illud. Ergo in his firme manendum est, quæ à principio audiuius, quæ cœlestis pater qui est mentium agricola, per filium seminauit: unde nobis inæstimabile bonū pendet, scilicet cum patre & filio permanentia: & nos fructus omnium preciosissimus manet, qui est uita æterna. Nam filius qui est ipsa ueritas, ipse nobis eam promisit, dicens: Hæc est uoluntas patris qui misit me, ut omnis qui uidet filium, & credit in eum, habeat uitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Et rursus: Oues meæ uocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego uitam æternam do eis, & nō peribunt in æternū. Et hanc uitæ æternæ promissionē apostoli audierunt, & ipsi nobis fidelissimi sunt testes. Cur autem hanc permanendi in ijs quæ à principio audierunt, ad eos scripserit exhortationem, causam adhibet Ioannes, hoc ipsum fecisse ratione seductorum qui ab electis exierant, sed non erant ex ipsis, quorum etiam nonnulli seducendi, id est proprii dogmatis inducendi gratia, dicebant se ab apostolis audiuisse quæ non audierant, qualia Papias Hierapolitanus multa confinxisse scribitur. At ipsi ad quos scribebat nondum erāt corrupti, sed unctiōem à Christo acceperant, id est

id est, spiritus sanctus manebat in eis. Et ideo non scribebat ut eos doceret (quis enim doceret à spiritu sancto doctos) sed eos seductorum duntaxat admoneret. Sufficiebat enim, & plusquam sufficebat ipsa unctio, ad ipsos docendum perquam sufficienter: quia uerax est, & minime omnium mendax. Et ut quemadmodum eos sancta unctio de CHRISTO docuit, in eo permaneant perseuerentque. Constanter enim docuit CHRISTVM esse dei filium, & omnem ueritatem. Sic dominus prædixerat dicens: Cum autem uenerit ille spiritus ueritatis, docebit uos omnem ueritatem. *Ioan. 16.* Et in cœtu fidelium tres gradus sunt, incipientes, proficientes, et perfecti. Incipientes, & proficientes, adhortatione adhuc egent, cum periculum ingruit: perfecti autem non. Et omnes hi unctioes habent, incipientes quidem minus radicatum, non ex conditione unctiois, sed ex imbecillitate suscipientis: deinde fortius in proficientibus hæret, firmissime autem in perfectis. Pro incipientibus igitur & proficientibus, maxime præcedens posita est exhortatio, etsi quæ aliæ ponunt. Verum nunc pauci incipientes, pauciores proficientes, & paucissimi perfecti. Vnde fermè nostra ætas non solum exhortatione, sed maxime doctrina eget, & id urgentissime implendum domini uerbum: Prædicate euangelium omni creaturæ, ut quæ uix unctiois à sancto sensum habeat, præter eam quæ foris adhibetur in signum uix & internæ unctiois quæ à spiritu sancto est, unde uncti, id est CHRISTI dicimur non ab externa, ut consortes & participes CHRISTI simus, de quo scriptum est: Vnixit te deus, deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis. Petrus & Paulus, & primi primitiæ ecclesiæ fideles in baptisate interna unctioe uncti sunt, & arbitror sola, ut CHRISTVS qui externa non est usus, posteriores addiderunt externam in signum, sed illa non sumus similes CHRISTO, neque illa docet omnia, det omnibus internam Christus. De quo subdit euangelista:

26. Et nunc filioli manete in eo, ut cum apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in aduentu eius.] Quam diu fides uia CHRISTI est in nobis manemus in eo. O mansio felix, O secunda & beata quies in deo manere: quia cum apparuerit siue in aduentu particulari in egressu nostro ex hoc mundo in alterum, siue uniuersali cum in maiestate iudicaturus orbem adueniet, si in eo manserimus, plenam in eo habebimus fiduciam quod confundi non poterimus. Et quid mirum? cum ipse sacro ore de omnibus suis dixerit: Et non peribunt in aeternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea. Sed docet nos opere ipso implere iustitiã quæ est lex à diuina patris uoluntate profecta, quod subdit Ioannes, dicens:

27. Si scitis quoniam iustus est, scitote quoniam & omnis qui facit iustitiã, ex ipso natus est.] Omnis fidelis nouit CHRISTVM esse iustum, imò solum eminenter, & etiam plus quam eminenter iustum, qui de deo patre dicebat: Ego quæ placita sunt ei facio semper. Et alibi: Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam, sed ut cognoscat mundus quia diligo patrem, & sicut mandatum dedit mihi pater, sic facio. Iustitiã ergo, est facere quod nobis in euangelio mandat faciendum, quod nemo facit, nisi qui ex deo natus est: nam solus talis spiritum fidei accepit, per quem operatur iustitiã & opera fidei, per quam iustificatur. Ergo ut uerè sciamus et cognoscamus quia ex deo nati sumus, nunquam ab euangelica doctrina discedamus, nunquam à uoluntate patris faciendã, quod sanctum continet euangelium, & beneplacita patris & filij faciemus semper, & utriusque mandata seruabimus: quia beneplacita patris, sunt beneplacita filij, et mandata patris, mandata filij. Et hæc est iustitiã, & hoc iustitiã facere, per quod uere cognoscimus quod ex deo nati sumus, & conuersatione & uita quodammodo similes proprio, connaturali & cõsubstantiali filio dei, qui uoluntatẽ patris facit semper. Cui cum filio, & spiritu sancto honor, decus, & imperium in secula seculorum. Amen.

*Ioan. 16.**Marci 16.**Psal. 44.**Ioan. 10.**Ioan. 8.**Ioan. 14.*

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

IDE TE qualem charitatem de-
dit nobis pater, ut filij dei nomi-
nemur & simus. Propter
hoc mundus non nouit [nos :]
quia non nouit eum. [Charis-
simi,] nunc filij dei sumus, & nondum apparuit
quid erimus. Scimus quoniã [cum apparuerit,]
similes ei erimus, quoniam uidebimus eum sicuti
est. Et omnis qui habet hanc spem in eo, [san-
ctificat se, sicut ille sanctus est.] Omnis qui fa-
cit peccatum, & [iniquitatem] facit: & peccatum
est iniquitas. Et scitis quia ille apparuit ut pec-
cata tolleret, & peccatũ in eo non est. Omnis
qui in eo manet, non peccat.

Et omnis qui peccat, nõ uidit eum, nec cogno-
uit eum. Filioli, nemo uos seducat. Qui facit iu-
sticiam, iustus est, sicut & ille iustus est. Qui fa-
cit peccatum, ex diabolo est: quoniã ab initio dia-
bolus peccat. [In hoc] apparuit filius dei, ut
dissoluat opera diaboli. Omnis qui natus est
ex deo, peccatum non facit, quoniã semen ipsius
in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex
deo natus est. In hoc manifesti sunt filij dei, &
filij diaboli. Omnis qui non [est iustus,] nõ est
ex deo, & qui non diligit fratrem suum, quoniam
hæc est annunciatio quã audistis ab initio, ut di-
ligatis [alterutrum.] Non sicut Cain, qui ex mali-
gno erat, & occidit fratrem suum. Et propter quid
occidit eum? quoniam opera eius maligna erant:

fratris autẽ eius, iusta. [Nolite mirari fratres,]
si odit uos mundus. Nos scimus quoniã trans-
lati sumus de morte ad uitam, quoniam diligimus
fratres. Qui non diligit, manet in morte.

Omnis qui odit fratrem suum, homicida est.
Et scitis quoniam omnis homicida non habet ui-
tam æternam in se manentem. In hoc cogno-
uimus charitatem — dei, quoniam ille animam
suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fra-
tribus animas ponere. Qui habuerit [substan-
tiam] huius mundi, & uiderit fratrem suum [ne-
cesse]

ANNO T.

nos, ὑμᾶς.

ἀγαπᾶτοί, & infra.

si apparuerit, ἕαυ φανερωθῆ.

purificat seipsum, sicut & ipse
purus est, ἀγνίζει ἑαυτὸν, καὶ
θαὶς ἐκεῖνος ἀγνός ἐστι.
legis transgressionem. πλὴν ἀνο-
μίας.

Ad hoc, εἰς τὸ τοῦ.

facit iusticiam, ποιῶν δικαιο-
σύνην.

in uicem, ἀλλήλους,
& infra.

mei, μου.

uictum, τὸν βίον
necessitatem, ἕξιαν.

cesse] habere, & clauerit uiscera sua ab eo: quo-
 48 modo charitas dei manet in eo: Filioli mei, nō
 diligamus uerbo neq; lingua, sed opere & ueri-
 tate. In hoc cognoscimus quoniā ex ueritate su-
 mus, & in conspectu eius [suadebimus corda no-
 49 stra.] Quoniam si [reprehenderit] nos cor no-
 strum, maior est deus corde nostro, & nouit om-
 50 nia. Charissimi, si cor nostrum non reprehen-
 derit nos, fiduciam habemus ad deum, & quic-
 quid petierimus, [accipiemus] ab eo, quoniam
 [mandata] eius [custodiamus], & ea quæ sunt
 51 placita coram eo, facimus. Et hoc est manda-
 tum eius, ut credamus in nomine filij eius IES V
 CHRISTI, & diligamus alterutrum, sicut dedit
 52 mandatum nobis. Et qui seruat mandata eius,
 in illo manet, & ipse in eo. Et in hoc scimus
 53 quoniam manet in nobis, [de spiritu] quem de-
 dit nobis.

ANNOT.

confidere faciemus corda nos-
 tra, confidemus cordibus no-
 stris; πείσομεν τὰς καρδί-
 ας ἡμῶν. condemnet, κατὰ
 γινώσκῃ. & infra.

accipimus, λαμβάνομεν.
 τὰς ἐπιτολάς. & infra.
 seruamus, τηροῦμεν.

ex spiritu, ἐκ πνεύματος.

COMMENT. IN CAP. TERTIVM.

INDICIVM est quod sumus filij dei, si uoluntatē & mandata eius
 implemus, sicut CHRISTVS filius dei in mundo conuersatus im-
 pleuit, nos ad hoc suo exemplo instituens, & iustitia sua nos sancti-
 ficans. Sed unde hoc ut rex ille incomprehensibilis maiestatis, sub-
 limitate inaccessibilis, & potestate ineffabilis uoluerit nos sic hono-
 rare, ut filij eius nominemur & simus, quo nullus honor creaturæ accedere potest
 maior: Quid fecimus unde hoc nobis debeat? Nihil prorsus, sed fecimus unde
 nobis summa ignominia deberet & confusio. Sed hæc sola summi patris fuit bo-
 nitas, & eius infinite bona uoluntas, qui uoluit proprium filium hominē fieri, &
 nobis natura excepta (ut sic dicam) peccantia fieri similem. In quo quidem nobis
 simili facto sic nos dilexit, tantamq; exhibuit charitatem, ut filij dei nominemur et
 simus, quod totum illi acceptum referre debemus. Et hæc est ineffabilis dei bo-
 nitas, & quæ excogitari non potest immensa erga nos in filio dei homine facto pa-
 tris charitas. Ad cuius considerationē, ut in illa bonitate & erga nos dei charitate
 mens nostra lique scat, inuitat Ioannes, dicens:

28. Videte qualem charitatē dedit nobis pater, ut filij dei nominemur & simus.]
 Quis illi charitati qua nos pater æternus filios suos fecit, in charitate respondeat,
 nisi solus filius, qui deus & homo est, pro omnibus respondeat hominibus: imò si
 omnes homines simul sic charitate feruerent, ut præ uehementia illius in nihilum
 liquecerent: ne minima quidem particula esset illius charitatis, qua filius dei pro
 insufficientia hominum, fratrum quidē illa immensa dei erga nos benignitate suo-
 rum, patri satisfacit. Attamen uult nos pro nostra uirili & nostro captu in chari-
 tate et si finiti filij, infinitam filij sui charitatem æmulari, etiam longe supra nos id
 largiēte spiritu eius. Sed an mundus cognoscit filios dei? Minime. Mundus filios
 suos cognoscit, & patres carnalis generarionis: patrem autē diuinæ generationis

nec mundus nec filij eius norunt, sed ignorant, & generationem illam: quia non à mundo est, sed est mundo sublimior; non carnalis, non terrena, non uisibilis: sed spiritualis, cœlestis, inuisibilis. Propter quod subdit Ioannes:

29 „ Propter hoc mundus non nouit nos, quia non nouit eum.] Mundus (ut dictū est) mundani sunt homines, ut uoluptuosi, auari, superbi et ambitiosi. Et nemo filios dei nouit: nisi qui nouit deum qui pater est. Nosse deum patrē quis potest sine fide filij dei, qui est huius generationis autor? Quare in mundo sunt, sed nō sunt ex mundo. Soli filij dei, filios dei norunt, qui etsi sint in mundo, similes externo aspectu filijs mundi, non tamen sunt de mundo, sed interno decore similes sunt filio dei quā diu passibilis uersatus est in mūdo, peregrini & peregrinationē eius imitantes, non secus per regenerationis fidem & gratiā filij dei, quā ille in mundo filius dei erat per naturam. Et cum extra mundum fuerimus, illi assimilabimur in gloria, et illi cōformes erimus: tamen si quales futuri simus, hic nos lateat. Quod subdit Ioannes, dicens:

30 „ Charissimi, nūc filij dei sumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam uidebimus eum sicuti est.] Hæc est uoluntas patris, ut peregrini filij eius imitentur filiū eius dum fuit peregrinus, dura patiant & aduersa, pijs sint, mites, patientes, in omnibus deo obedientes usque ad mortem, etiam si oportet, confusissimam, & iugiter crucem suam portantes, nihil à filijs mundi differentes nisi sola conuersatione & innocentia uitæ, & parem cum CHRISTO ad immortalitatis delicias sortiētur exitum, de carcere mundi ad regnum lucis tandem translati, Christiformes effecti, deum ex præsentia cognoscētes, & non amplius per uelamen, umbras & figuras, sicuti & nos à deo cogniti sumus. Filij autem mundi in tenebras mittētur exteriores, serui mortis perpetuæ, cæcitate ignorantia damnati. Nos liberi in summa summæ felicitatis libertate: isti serui, in summa summæ miseræ seruitute, serui cruciatibus & nunquam finientibus pœnis. Ergo tanti honoris à tanta summæ maiestatis bonitate nobis collati, & in futurum uberius conferendi, & tantæ charitatis rationem habentes: uitā honoris quo nos dignatur habeamus consonam (non enim taliter fecit omni nationi) & charitati qua nos diligit coaptemus, conformemurque nos per omnia, quantum non quidem ex nobis, sed ex gratia eius possumus, in eum spem nostram penitus cōiicientes, ut ipse suam in patrem: quia si hanc futuri status nostri, & gloriosæ cū CHRISTO conformitatis, nō ex nobis, sed ex charitate dei erga nos propter ipsum, spem habuerimus: sanctificabimus nos in hoc mundo sicut ille sanctus est. Quod hoc pacto subiungit Ioannes:

31 „ Et omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se sicut & ille sanctus est.] Quid est sanctificare se, nisi pura & sancta fidei opera facere, & per spiritum & gratiam eius purum se seruare, & nihil inquinamenti mundi & concupiscētiarum eius admittere: Sicut CHRISTVS exemplar nostrum, in hoc mundo uixit: sic & quoad nobis per gratiam licet, in imitatione eius in hoc mundo uiuendū est. Quare qui se purificat seruatque purum, nullum peccatum admittit, ipsum spiritu CHRISTI seruante: quia omne peccatum iniquitas est, & diuinæ legis transgressio. Propter quod subdit Ioannes:

32 „ Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit, & peccatum est iniquitas.] Facere iniquitatem, id est ἀνομία, est legem etiam gratiæ transgredi: id enim anomia designat. Lex autem, dei uoluntas. Et peccatū ἀνομία, id est legis transgressio est, quæ & dicitur iniquitas. Certum enim est quod qui nō transgreditur legem, qui non facit contra diuinam uoluntatem, quod non peccat. Et quomodo etiā imitemur CHRISTVM, peccata faciendo: cum ipse uenerit ut peccata nostra tolleret

leret & destrueret peccatum, conceptus sine peccato, natus sine peccato, conuersatus sine peccato, moriens sine peccato, & morte sua destruens peccatum & peccata nostra cruci affigens, qui solus peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius. Quod & nobis hoc pacto insinuat Ioannes, dicens: Esa. 53.

33 » Et scitis quia ille apparuit ut peccata tolleret, et peccatum in eo non est.] Nisi ipse destruxisset peccatum quod est semen diaboli à principio in Adam seminatū & in prolem eius, pullulans usq; ad CHRISTVM ex pura & incontaminata uirgine æditum, nullus in deo maneret: ex pura inquā uirgine æditum, ad hoc ipsum à summo misericordiarū patre electa ut susciperet semen uitæ, semini diaboli maxime contrariū, & quod contriuit caput illius, de quo, de quo dicitur ad serpentem: Inimicitias ponam inter te & mulierē, & semen tuum & semen illius: ipsum conteret caput tuū, & tu insidiaberis calcaneo eius. Cum dicitur: Inimicitias ponam inter te & mulierem: inuitur quod ipsa non fuit filia peccati, nam filia peccati, serpentis, id est diabolo non sunt inimicæ, quin potius amicæ. Cum autem dicitur: Inter semen tuū, & semen illius, indicatur CHRISTVS non nisi unius semen & ex sola natus muliere, sed uirgine, sed maxime serpēti inimica. Et hoc est semē quod contriuit caput diaboli: quod nisi destruxisset peccatū, & semen seminasset semini diaboli cōtrariū, nullus (ut dictū est) in deo maneret, quia cū peccatō im possibile est in deo manere: perinde ac cum tenebris in luce: siquidē deus lux est, in quo tenebræ non sunt ullæ: peccatū autē tenebræ. Quapropter subdit Ioannes:

34 » Omnis qui in eo manet non peccat.] At quomodo manens in luce, & maxima quidem luce tenebresceret, in summa uita moreretur, in summo gaudio tristaretur: tam sane manentem in deo, impossibile est peccare. At qui manent in lucē etiam sensibili: nōne qui lucis illius sunt participes, qui lucem illam uidēt & cognoscunt? Sic & in CHRISTO qui lux est manēt, qui lucis eius sunt participes, qui ipsum uident & agnoscunt. Vident quidem & agnoscunt in hoc mundo, fide plena, fide firma & perfecta: & hi non peccant, quia perfectum lumen fidei tenebras peccati discutit, & nullum secum sinit surgere peccatum. Et ideo si quis peccat, perfectam fidem haud adeptus est. Proinde subdit Ioannes:

35 » Et omnis qui peccat, non uidit eum, nec cognouit eum.] Si quis post fidem peccat, hæc fides non uiua, perfecta & integra, sed infirma, imperfecta & manca, quia non uidit neq; cognouit ut par est deum, ut neq; debili uisu ac infirmo solem ualemus intueri atq; lucem. Perfecta autē fides, charisma desursum est perfectū, cor nostrum sursum rapiens & præcipitari deorsum non sinens, ad quod cor nostrum sese habet, ut ferrum ad magnetem. Fouea autē peccati, deorsum est. Qui igitur hoc modo deum uidet & agnoscit, tutus est à peccato: sed id non se, non uiribus suis, non opere suo: sed dei donum est. Et quid mirū si deum hoc munere uidet: quia sursum fide illa rapitur ubi deus habitat: sursum tenetur, ne ad infima & caduca ruat. Fides autem quæ humana est & à nobis, id non habet, tantum differens à uera quæ pneumaticum charisma est, quantum mortuum à uiuente, & tenebræ à luce: neq; secum nisi humana trahit, siue spes sit siue dilectio. Sed fortasse nihil prohibeat humanam fidem diuinæ præcurrere: ut fidem ex auditu exteriori per uerbum dei, eam quæ est ex auditu interiori, interne nobis loquēte deo, ut ait propheta: Audiam quid loquatur in me dominus. Quid si diuina in humana inse-

Psal. 84.

las, sic & spes & dilectio humana. De fide ergo diuina quæ defursum est, & consummat, intelligebat Ioannes cum dicebat: Omnis qui peccat, non uidit eum nec cognouit eum. Qui & admonet summopere cauere à seductoribus, subdens:

36 .. Filioli, nemo uos seducat. Qui facit iustitiam iustus est, sicut & ille iustus est.]

Rom. 10. Seducunt qui ad alias obseruantias, aliaq; mandata trahunt, quàm quæ deus mandauit; nam per solum uerbum dei generatur fides, dicente Paulo: Fides ex auditu, auditus autem per uerbum CHRISTI. Iustitia autem CHRISTI, iustitia fidei est, credendo uerbo dei, & eius ex fide per charitatē implendo mandata. Mandata autem illa dei sunt uoluntas, quam qui illo modo facit & implet, iustus est, sicut & CHRISTVS iustus; nam iustitia CHRISTI, per fidem eius sua est, & CHRISTVS sua iustitia.

1. Corinth. 1. De qua dicitur ad Corinth. Qui factus est nobis sapientia & iustitia, & sanctificatio, & redemptio. Cæterum est iustitia per imitationem, de qua

Ephes. 5. ad Ephesios: Estote ergo imitatores dei, sicut filij charissimi. Et hæc non est per æqualitatem. Vbiq; enim, quum nostra ad ea quæ Christi sunt, hoc modo conferuntur; particula sicut imitationem & similitudinem dicit, nō ueritatis adæquationem; quia imitatio nunquam ueritatem attingit, ut suæ ueritati sit æqua; neque uestigium exemplar, neq; plasma suum plastem. Sed hæc imitatio placet deo, & accepta est in sua ueritate. Veritas enim saluat, non uestigium: sicut ueritas in archetypis est summa gloria summaq; uita. Et qui hanc ideam suam quæ est CHRISTVS, deus & dei filius, ab æterno iustus, fide imitando facit iustitiam, est ex deo, & imitatione in uero filio dei, dei filius. Sic qui facit iniustitiam quod est peccatū, transgressio mandati, & uoluntati diuinæ cōtrariū, est ex diabolo, qui iniustus est à mundi conditione, & imitatione filius diaboli est. Quod aperit Ioannes cū ait:

37 .. Qui facit peccatum, ex diabolo est, quoniā ab initio diabolus peccat.] Sicut hominum lumen è superno lumine est, sic hominum tenebræ ex tenebris potestatum tenebrarum. Supernum lumen nunq; obscuratur: sic externæ tenebræ quæ sunt potestatum tenebrarum nunquam illuminantur. Medium lumen quod hominum est, obtenebrescere potest, & mediæ tenebræ quæ sunt hominum, illuminari possunt: ut uicissim qui sunt ex deo, ratione superni infusi luminis, si errore decepti recedunt, sint ex principe tenebrarum: & qui ex principe tenebrarum, si resipiscunt, ex deo sint. Quo fit ut natura non faciat hos aut illos esse ex deo, aut ex principe tenebrarum, qui est aduersarius deo: sed gratia aut peccatū, & huius aut illius imitatio, natura autem in medio est. Et cognoscitur quis imitatione dei esse ex deo, aut imitatione aduersarij esse ex maligno, qui quidem ex se & ex propria uoluntate à bono auersione, non ex imitatione malus est & iniustus, ut deus ex se, & non ex imitatione bonus & iustus. Et idcirco non abs re qui ex se, absolute bonus & iustus est, uenit in mundū, ut opera illius qui ex se quodammodo absolute malus est, ac iniustus destrueret, qui est diabolus. Absolute dico, quia non ex imitatione. Quod hoc pacto innuit Ioannes, dicens:

38 .. In hoc apparuit filius dei, ut dissoluat opera diaboli.] Ut lumen tenebras, sic aduentus filij dei & illuminatio gratiæ eius ubicunq; recepta est, destruxit opera diaboli, quæ sunt opera carnis, peccati & iniustitiæ, & opera dei introduxit, quæ sunt opera spiritus fidei & iustitiæ. Et ut malum semen quod malignus, in prima generatione nostra seminauerat perderet: uoluit nos filius dei secundo nasci, & secundum hanc generationem uiuere, in qua nullum semen est maligni, sed qua & semen primæ & opera eius destruxit. Verum ut ille semen mortis seminauit, fallaci parentum persuasione: sic iste semen uitæ in secūda generatione ihs qui ueraci euāgelij uerbo suadent. Sic generatio generationi, semen semini, & uerbum uerbo opponitur, & opera operibus. Et ex ihs cognoscuntur qui ex deo nati sunt, &

qui

qui ex diabolo. Nam qui ex deo nati sunt, iuxta secundam generationem uiuunt, fructum, id est opera seminis eius quod est euangelium, uerbum dei, & ueritas, quam seminauit deus facientes. Filij autem diaboli, iuxta primam uiuunt generationem, fructum & opera seminis eius quod est serpentina uox & transgrediendi uoluntate dei persuasio, uerbu nequa & mendaciu quod progenitoribus & eoru successoribus diabolus inseminauit, facientes. Quapropter subdit Ioannes:

39 " Omnis qui natus est ex deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex deo natus est.] Qui natus est ex deo, secunda generatione natus est, & secunda generatione uiuit; alioqui aut abortiuus, aut spiritu mortuus. Abortiuus, ut qui infidelitate grauissima anime peste plenus ad hanc generationem uenit, subdolos & fictus. Spiritu mortuus, ut qui post illuminationem spiritum extinxit & semen eius, prorsus relapsus ad primae generationis opera & seminis eius. Et quomodo qui natus est ex deo, & hac natiuitate uiuit, peccaret? Tam certe est impossibile, quam calidum frigefacere, quam lumen tenebras inducere, & triticum ex se mortiferum granum afferre: quoniam is qui ex deo natus est, semen habet uerbi dei, semen euangelij, semen fidei, quo uiuit & quo operatur, & hoc semine uiuendo & operando, ut peccet impossibile est. Ergo natus ex deo, illa natiuitate non peccat, sed nec peccare potest. Quam uita tam si deserit, & recurrit ad primam, peccat: sed non ut natus ex deo, nec semen natiuitatis huius sequens, sed semen diaboli, quod primae generationi inseminatum est. Quam diu enim in hoc mundo uiuimus, circumferimus ueterem hominem, qui nisi iugiter mortificetur, insidiatur nouo, sed non nisi suo ueneno & concupiscentijs eius quod est peccatum illi insitis, ut denti serpentis uenenum. Et qui uiuunt iuxta secundam generationem, & secundum semen eius fructificant, filij dei sunt, & secundum hanc uitam peccare non possunt. Qui autem uiuunt iuxta primam & secundum semen eius, filij diaboli sunt, & peccant, & peccare possunt, imo non nisi ex illo semine peccare possunt. Et in hoc manifesti sunt filij dei a filijs diaboli, quod subdit Ioannes, dicens:

40 In hoc manifesti sunt filij dei, & filij diaboli.] In hoc etiam, quia filij dei, secunda generatione qua ex deo nati sunt uiuunt, qua peccare non possunt: filij autem diaboli, prima uiuunt, qua & peccant & peccare possunt. Filij dei sunt, non natura, sed gratia: sic filij diaboli non natura, sed peccato. Et utriusque filij aut huius aut illius imitatione, & in utrisque semen ad imitationem inseminatum, in illis semen bonum & a bono, in his semen malum & a malo. Illis fides ex uerbo dei: in istis peccatum ex uerbo diaboli. Vita, fidem sequitur: mors, peccatum. Et quam angelis lucis ab angelis tenebrarum, tam filij dei a filijs diaboli uoluntate & uita differunt. Filiorum dei uoluntas & uita conformis diuinae: filiorum uero diaboli mala, horrida, tenebrosa, informis. Illorum diuinis aspectibus & angelicis grata, & demonibus inuisa. At istorum contra, diabolo grata, deo autem et angelis odiosa. Beati qui illam uitam eligent, & hanc fugient, qui contra, miseri. Nam iuxta utramque uiuere impossibile est, sunt enim opposita. Ideo aut illam diuino fretus favore elige, ut sis a filijs dei, & in regione lucis in aeternum uiuas: aut hanc ex teipso, aut maligni suggestionem, si uis esse a filijs diaboli, ut in carcere tenebrarum perpetuo intereas. At quis hoc fecerit, nisi caecus & amens, & diuino favore destitutus? Sequere ergo iustitiam, id est, imple omne quod ad te spectat mandat, & dilige fratrem, ut iustus, & ex deo esse possis, dicente Ioanne:

41 Omnis qui non est iustus, non est ex deo, & qui non diligit fratrem suum. Quoniam haec annunciatio quam audistis ab initio, ut diligatis alterutrum. Non sicut Cain qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum?

Quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius iusta.] Qui non facit iustitiam, quomodo ex deo esset, cum non imitetur eum qui iustus est? Facere autem iustitiam, est esse iustum, & ex deo esse, & esse in eo. Quærite (inquit) primum regnum dei & iustitiam eius. Facit autem maxime iustitiã, qui deo credit & uerbo eius. Et dilectio fratris, magnũ est indicium quod quis ex deo sit: dilectio dico nõ secundum carnem, sed spiritum: ut primum, quia sit ad imaginem filij dei fide reformatus, & subinde (quod maximum est) quia in dei filio, filius dei est ascitus, & in CHRISTO membrum CHRISTI insertus. Quo amore nouum hominem, non ueterẽ diligere possumus. Et hoc nobis dominus arcte mandat, dicens: Mandatum nouum do uobis, ut diligatis inuicem, sicut dilexi uos, Nouum erat, quia spiritualis dilectionis & noui ex secunda natiuitate hominis, qui ante Christum non fuerat. Vetus autem dilectionem nouerat affectionis. Illa, supra nos: hæc, secundum nos: hæc initium; illa, consummatio. Qui imaginem diligit propter ueritatem, & qui filium propter patrem, magis ueritatem ipsam diligit & patrem. Et qui multum illam & illum diligit, multo magis hæc & hunc. Siquidem spiritualibus amandi ratio, ueritas, & regenerationis pater. Et ideo qui ad ueritatem ipsam & ipsum summum patrem perfectam dilectionem habet: est consummate iustus. Et tu quomodo odire posses simulacrum eius quem summè diligis, & tibi amantissimi odire illi similem filium? Maxime igitur in dilectione fratris, in dilectione proximi aut odio cognoscitur quis aut ex deo est, aut ex diabolo: nõ quisq; ex ea parte est quem imitatur. En ueritas ex una parte, & mendaciũ ex altera. Omnes qui uera loquuntur, & uera faciunt opera, ex ueritate sunt, & ex parte eius. Veritas deus est: mendacium malignus. Hinc Cain ex maligno cognitus est, & Abel ex deo: quia Cain propter odium occidit Abel fratrem suum. Abel autem ipsum non oderat. Et quare Cain fratrem oderat? Quia sua opera mala & iniusta erant, ut quæ ex semine maligni erant: & ideo ipse ex maligno, fratris autem eius bona & iusta, & ideo ipse erat ex deo. Et qualia opera, talis amor. Si contraria opera: contrarius amor, & cõtraria odia. Sed eorum qui ex maligno ut amor malus est, etiam odium malum. Porro eorum qui ex deo sunt, & amor bonus, & odium bonum. Hi siquidem iniustitiam odiunt, id est infidelitatem & opera mala: sed naturam, id est substantiam operantium diligunt, eamq; saluam cupiunt, & illi inesse omne bonum. Illi uero infidelitatem & mala opera diligunt, & odiunt fidem, bona opera pariter & substantiã bona operantium. Quapropter illã auferre & perdere nituntur, ut Cain fratrem, inimici naturæ & totius bonitatis. Quid mirum igit si filij dei odio habentur à mundo, id est, à filijs eius qui sunt ex maligno, ut Abel odio habitus à Cain? In Abel omnes iusti figurati: in Cain omnes mūdani, & qui futuri erant filij diaboli. Ideo subdit Ioannes:

42. Nolite mirari fratres, si odit uos mundus.] Queramus mundus odiat eos qui ex deo sunt, non solum opera sed & substantiam: hi tamen qui ex deo sunt, nõ sic odiunt mundũ, & eos qui in mundo sunt. Quia solũ infidelitatẽ id est, iniustitiã, et iniusta opera oderunt, ipsum aut mundũ, & eos qui in eo sunt diligunt, & naturã substantiamq; saluam desiderant, & libenter impenderent animas, id est uitã, ut eos saluos facerent qui se perdere uolunt. Ideo mundus amare nescit neque odire: sed utrumq; horum malum & inordinatum est. Qui autem ex deo sunt, utrumq; norunt, & hi nullum bonum odiunt, sed solum peccatum: nam reuera solum peccatum malum est & odiendum. Ille contra non odit peccatum, sed bonum & bonorum substantias: deterior tamen uideri possit odiendo quàm amando. Nam cum sit os for eorum qui ex deo sunt, & fidem, id est iustitiam, & opera odit, & eos qui opera ipsa habent, utrobicq; malus est, iustitiã & opera bona odiendo, & substan-

tias

stias amat, non eo uidetur malus quod substantias amat, etsi malus & infectus sit is amor, quia ab infecta radice, sed maxime quod iniustitiam & opera mala amat. Cum igitur mundus suos amet, quanto magis qui ex deo sunt, se mutuo amore complecti debent: cum illius amor sit in morte, horum uero in uita: imò ut corporis uita, temperamentum calor est, aut non sine calore, sic animæ uita, boni amor est, aut non sine amore. Vt non abs re dicat Ioannes:

43 Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad uitam, quoniam diligimus fratres.] Quàm diu sumus ex mundo, fratres diligere nescimus, neque ex integro possumus, nisi male in peccato: quia qui peccatū etiam in fratribus diligit, in morte est. Et mundi dilectio, & si non odium, non tam dilectio quàm nō dilectio est: cum plus odibile peccatum quàm diligibilis substantia. Quare si ad hoc ipsum deducti, ut non ex hac non dilectione, sed supra mundum dilectione nos inuicē integre diligere possimus, & diligamus: manifeste cognoscimus quod de morte filiorum mundi, translati sumus ad uitam filiorum dei: quia hi soli se inuicem sic diligere possunt. Horum solū est amor syncerus, amor regionis lucis, amor supra mundanus: & horum, solum odium tenebrarū. Quo fit ut qui odit fratrem, si etiā ex ijs fuerit qui ex deo sunt, relapsus est in mortē, & de cœlo ruit in terram, de luce in tenebras. Quod tangit Ioannes, dicens:

44 Qui non diligit manet in morte.] Vt illi qui ex non dilectione, in perfectam transeunt fratrum dilectionem, de morte transferuntur in uitam: sic ex opposito qui ex fratrum dilectione transeunt in nō dilectionē, de uita transferuntur in mortem, estque hic casus similis casui sathanæ, & multo magis si nō solum in non dilectione casus sit, sed etiam adsit odium fratris: quia tunc non solū qui eiusmodi est, transgressus est præceptū de dilectione proximi unde in morte est, sed transgressus est alterum quo cauetur, Non occides, ex quo iterum in morte est. Quod aperit Ioannes, dicens:

54 Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet uitam æternam in se manentem.] Bis huiusmodi homo mortuus est, & quia non diligit, & quia homicida est: nam id permanifestum est, nullū homicidam spiritu uiuere, sed mortuum esse. Sicut qui uidet mulierem ad concupiscendum eam, adulter est, & corde mœchatur: sic qui odit fratrem suum, homicida est, & corde occidit. Etsi homines illius adulterium, & huius homicidium non uident, deum tamen non ea latent, qui maxime intuetur cor, & omnes omnium hominum uoluntates. Homines autem sola externa iudicāt. Et ideo deo ille adulter est, & hic homicida: etsi neuter hominibus & mundo, qui solum externa uident, talis reputaretur, nisi forte hominibus spiritualibus qui sensum dei habent, ut senes Susannæ accusatores, Danieli. Et quid odium, nisi appetitus ut nō sit id quod oditur: Si odis peccatum, non uis esse peccatum: si quenquam odis, nō uis ipsum esse, aut malles non esse quàm esse, & hoc est homicidium, & uoluntate homicidā esse. Et qui posuit præceptum de dilectione & homicidio, non modo secundum literam, sed secundum literam & spiritum uoluit esse intelligendum. Litera exter num homicidium prohibet: spiritus etiam internum: præceptum uero utrunque. Et ita de dilectione. Et ut amor & dilectio respicit esse: ita odium non esse. Vnde fit, ut si deus aliud in diabolo quàm peccatum odiret, & in coïnquinatorū animis aliud quàm peccatum: neque dæmones subsisterent, neque inquinorum animæ: sed ideo sunt & permanent utraq; quia deus non odit, sed eorum quarum opifex & creator est, amat substantias. Et dilectio quam fratres, id est fideles, & qui ex deo sunt, inter se habere debēt: illa debet esse, CHRISTI diuinæque charitatis æmula: cuius respectu omnia terrena, & uita etiam propria nihili ducatur. Quod subdit Ioannes, dicens:

Dan. 13.

46 " In hoc cognouimus claritatem dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere.] Si tantam charitatem erga fratres habere debemus, & hæc solum est, tametsi ex spiritu CHRISTI pro captu nostro, charitatis CHRISTI ad nos qui deus est uestigium, quanta est etiã nobis incomprehensibilis illa CHRISTI ad nos charitas? Etsi nostram erga fratres tantam esse oportet, ut nulla in nobis inuicem declarari possit maior quàm imitatione charitatis CHRISTI erga nos, ponere uitas nostras pro fratribus: quantam esse oportet erga deum charitatis fontem, autorem & infusorem, qui & est ipsa absoluta charitas? Hanc non homo, sed spiritus fidei facit in uere fidelibus. Et qui uere fuerunt in hac charitate imitatores CHRISTI, non solum animas posterunt ad continendos & conseruandos eos qui tum erant fratres, sed et pro his quos confortio fratrum adiungere cupiebant, & si tunc essent inimici. Ut CHRISTVS non solum pro iustis posuit animam, sed & pro gentibus & iniustis, & qui tunc erant inimici, ut iustorum associarentur choro & efficerentur, non ex se, sed ex dei bonitate consortes regni: sic erga eos morte propria charitatem suam testatus: neque solaris lux in momento terrarum orbem implens tam late se fundit quàm dei charitas, quæ nec locis intercipitur, nec temporibus finitur. Ne putemus ergo perfectam charitatem esse fraternam, si ad externos non se diffundit, & etiã ad inimicos. Et charitas non nostra est, sed dei munus diuinumque donum. Et cum uitam hanc transitoriam nihili aestiment ueri fideles in comparatione huius uiuæ & immortalis amicitia: tanto minoris aestimabunt substantiam quamcumque aliam, ut facultates & diuitias, & quacumque fortunæ subiacent ludibrio. Quod si quis charitati & fraternæ amicitia quicquam horum præferret; charitas dei, de qua paulo ante loquuti sumus, non est in eo. Proinde subdit Ioannes:

47 " Qui habuerit substantiam huius mundi, & uiderit fratrem suum necesse habere, & clauerit uiscera sua ab eo, quomodo charitas dei manet in eo? Qui uiderit fratrem suum in necessitate constitutum, ut esurientem aut sitientem, cui facultatibus suis subuenire potest, & non subuenit, subuentionis gratiam ei denegans, charitate dei uacuus est: quam si habuisset, non modo facultatibus, sed & uitæ, si oportuisset, non pepercisset, ut indigenti subuenisset, inopiæ eius misertus. Sed si qua in eo fuit dilectio, si qua amicitia, humana fuit non dei, externa non intima & ex corde, inefficax & sine opere, ficta & sine ueritate. Pulsemus ergo deum precibus, ut eam quæ in corde est, non lingua obtineamus: quæ efficax est in opere, non in uerbo, quæ uera est non ficta, quia illa est ex deo charitas, & eorum qui ex deo sunt: ista eorum qui ex mundo sunt, qui ex deo non sunt. Ad quam aspirandum nos hoc modo hortatur Ioannes, dicens:

48 " Filioli mei non diligamus uerbo, neque lingua, sed opere & ueritate. In hoc cognoscimus quoniam ex ueritate sumus, & in conspectu eius suadebimus corda nostra.] Si intima, spiritali, foecunda, & uera dilectione amauerimus, magnam nobis indicium est nos ex ueritate, id est, ex deo esse, & ante ipsum, in cuius conspectu sunt hi qui ex eo & in eo sunt, confidentia erunt corda nostra. Sed & contra, si dilexerimus externa, carnali & ficta dilectione, id præstare non poterimus, sed cor nostrum nos reprehendet. Et esto cor nostrum, id est conscientia non reprehendat & condemnet: quomodo reprehensionem & iudicium dei effugiemus, quem nihil latere potest: Id sanè impossibile. Quod subdit Ioannes:

49 " Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum, maior est deus corde nostro, & nouit omnia.] Nouit deus omnia, etiã abscondita tenebrarum: neque filij mundi aut diaboli in quoquam latere possunt, ut neque Cain potuit: neque ullus, neque ille effugiet iudicium. Illum accusabat cordis reprehensio: sic & omnem peccatorem qui
resurgere

resurgere potest ad uitā. Vix enim resurgere posse crediderim, quem in malo nulla sequitur cordis reprehensio. Huiusmodi uiui sepulti sunt, qui uisum non habent quo uideant, neque auditum quo exaudiant spiritum sanctum, in hoc in eum peccantes, quod consummata auersione & malitia omnem ei occluserunt aditum. Sed qui tenebras euaserunt, in luce spiritus constituti: de operibus charitatis qua in illa uita uiuunt, cor illos non reprehendit, pacem & secum & cum deo habentes, quoniam mandata dei custodiunt, uoluntatem eius facientes. Et illi, mali scilicet & transgressores diuinorum praeceptorum, diffidunt se à deo obtinere quod petunt, quod mandata eius non custodiunt. Hi contra, magnam fiduciam habent obtinendi à deo quicquid petierint. Et quid nisi? Qui transgrediuntur praecepta terrenorum regum, nonne (sciente id rege) diffidunt ab eo obtinere si quicquam petierint? Et qui iussa regis capeffunt, planè id sciente rege, nonne confidunt petitiones suas à rege exaudiri? Sed etiam spirituales quid à summo rege petunt, nisi spiritualia quae perfectiorem uitam suam reddunt ad cognitionem, charitatē, & gloriam superni regis, quae rex ipse libenter impartitur. At terreni terrena petunt, quae hominis naturam pro dignitate non perficiunt. Quid mirum si illa deus petentibus non impartitur, sed magnificus magnifica, & cuiusque naturae decētia: qualia dat uere petentibus, quos cor mundum, purificatum & obediens non reprehendit, sed quibus uera filij dei aemulatio & diuinorum praeceptorum adimpletio plenam praestat fiduciam? Et ut sua ipsorum uita à deo pendet, non à se: ita ipsorum fiducia non à se, sed à dei dependet bonitate. Qua in re subdit Ioannes:

50. Charissimi si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad deum: & quicquid petierimus accipiemus ab eo, quoniam mandata eius custodimus, & ea quae sunt placita coram eo facimus. Si implemus mandata, si placita dei facimus, non id nobis tribuamus, sed diuinae bonitati quae nos traxit de morte ad uitam, & quae in uita per spiritum suum nos illuminat lucerna ueritatis, & uires infirmitatis nostrae suggerit, facitque nos supra nos fortes, ut ipsum supra nos & omnia diligamus, & fratres & inimicos supra nos, & eius mandata & beneplacita supra nos impleamus. Ergo & hinc pendere debet nostra ad ipsum fiducia, ut supra nos sit, & ideo magna & exauditione digna: & ut angelorum oculi nunquam à deo deflectuntur quicquid agant (Angeli, inquit, eorum semper uident faciem patris mei qui in caelis est) ita decet iustorum in CHRISTO, oculos quicquid agant nunquam à deo deflecti. Ideo credimus in filium dei, ut oculus noster iugiter sit in deo. Nam mandatum de fide, est mandatum de uisione. Neque aliter deum in hoc mundo uideri possumus. Cuius rei nos hic admonet Ioannes, dicens:

51. Et hoc est mandatum eius, ut credamus in nomine filij eius IESU CHRISTI, & diligamus alterutrum sicut dedit mandatum nobis. Mandauit nobis pater aeternus, ut in filium credamus, cum magnifica uoce è caelo delapsa testificatus est: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. Cui testificationi adiecit praeceptum, dicens: Ipsum audite. Quod ad credendum in eum, & in nomine eius spectat. Sed & mandata filij, mandata sunt patris. Doctrina (inquit) mea, non est mea, sed eius qui misit me patris. Mandat autem credi in eum. Ait enim: Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filij lucis sitis. Et alibi: Sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis: ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat uitam aeternam. Et postea: Qui autem non credit, iam iudicatus est: quia non credit in nomine unigeniti filij dei. Ergo sine fide in nomine unigeniti filij dei, nemo euadit iudicium. Sed in hac fide latitudo est. Quaedam enim est rudium, quaedam promouentium, quaedam in Christo perfectorum, & maxime spiritualium; & hi omnes regno uitae, dei miseratione

Matth. 18.

Matth. 17.

Ioan. 7.

Ioan. 12.

Ioan. 3.

non excludunt. Primi, simpliciter ut audiunt credunt: iuxta audita in simplicitate uiuentes, sperantes & amantes, spiritum fidei ad hæc præcipue duntaxat habentes. Secundi, spiritum ad hæc ipsa habent, sed ad fidei, uerbi dei, & euangelij intelligentias paulo altius gratijs euehuntur. Tertij, omnino longe supra se euecti & naturæ uires credunt, sperant, amant, & sacris à spiritu imbuuntur intelligentijs, spiritui perfecte uiuentes, & carni mortui, ijs quæ naturæ sunt ab ijs quæ sunt supra naturam absorptis, ut à solari luce absorberi solet naturale oculi lumen. Primi uiuunt ut infantes; secundi ut adolescentes; tertij ut uiri in CHRISTO adulti. Primi uiuunt ut in nocte, nō tamen sine luce stellarum quæ eos cum sonitu uerbi dei illuminant: secundi ut in aurora; tertij ut in meridie fidei. Et hi in primis, secundis, & in se cognoscunt diuinam gratiā, in se tamen maxime. Et ut hi maxime cognoscunt, se uere ex se nihil esse cognoscunt, sed quicquid sunt, se omne id esse in CHRISTO, & perfecte credūt in nomine filij dei. Mortui erant, quod uiuūt, in filio dei uiuunt. Cæci erant, uident in fide. Peccatores erant, nunc iusti in fide filij dei, & hæc iustificatio in CHRISTO eis data est. Pauperes erant, nunc in eo diuites facti sunt. Et hoc ipsi uident & firmissime credunt, quod nihil profus habēt seu temporale seu spirituale uere bonum & diuinum bonum, nisi in CHRISTO: imò CHRISTVS hæc illis omnia, uita, sapientia, quæ est fidei uisio, iustitia, & sempiternæ omnem cogitatum superantes diuitiæ. Nam pater omnia dedit filio, qui pro hominibus homo est, in quo sibi summe per omnia complacet. Et quicquid gratiarum hominibus dat, in ipso dat, quia homo propter homines fieri dignatus est. Qui ergo omnia siue gratias, siue opera refert accepta CHRISTO, ut quæ in ipso, per ipsum, & propter ipsum habeat, & cum ipsis ipsum & spiritum suum, & nihil sibi ex se, propter se, aut sua opera, perfectam fidem habet, & perfecte credit in nomine filij dei, in CHRISTO uir perfectus. Quod nondum habent neque capiunt primi & secundi: quia ab hoc, ut æs & argentum ab auro differunt. Hic scripturas intelligit supra hominem, & secundum spiritū. Primi non intelligunt, credunt simpliciter. Secundi aliquantulum intelligunt: at non multum supra hominem. Hic & qui tales sunt, perfecte se inuicem diligunt: & hoc in CHRISTO qui assumpta carne frater noster est, & primogenitus, summusq; frater in multis fratribus, spiritualis fratrum dilectionis ratio, & super omnes fratres hac etiam dilectione diligendus: quia ad ipsum solum proximi dilectio quæ est fraterna, & dei dilectio, quæ est summa charitas, in eandem coincidunt, ut sit erga ipsum proximi dilectio summa charitas, quippe qui homo deus est: quæ erga nullum alium esse debet aut potest. Et quod credentes in eum, quos & ipse uocat fratres, se inuicem diligant, ipse dedit mandatum, dicens: Hoc est mandatum meum, ut diligatis inuicem, sicut & ego dilexi uos. Sed qui sunt fratres eius? Fratres mei, inquit, ij sunt qui uerbū dei audiunt, & faciunt. Idcirco ut possimus esse fratres eius, & diligere inuicem, etsi fratres eius simus qui filius dei est, proculdubio sumus filij dei, admonet nos Ioannes mandatorum ipsius seruandorum, dicens:

52. Et qui seruat mandata eius, in illo manet, & ipse in eo.] Mandata mundi, sunt mandata legis carnis, quæ qui seruat & facit, manet in mundo, & mundus, id est, concupiscentiæ mundi in eo. Sic qui seruat mandata dei quæ ipse mandat, quæ sunt mandata legis spiritus & charitatis, in deo manet, & deus in eo. Et qui sunt in hac lege perfecti, manifeste id agnoscunt, deum scilicet in se manere: quia donum eius spiritum sanctum, manifeste sentiunt. Quod insinuat Ioannes dicens:

53. Et in hoc scimus quoniā manet in nobis, ex spiritu quem dedit nobis.] Quando spiritus dei datur nobis, id certum argumentum est deum manere in nobis. Sic et si spiritus mundi in nobis sit, et mundus, Spiritus dei, spiritus puræ charitatis & amoris.

amoris. Spiritus mundi, spiritus impuri amoris aut odij. Spiritus dei, spiritus ue-
ritatis. Spiritus mundi, spiritus erroris. Hic immundus, ille sanctus, & etiã super
omnem sanctitatem sanctus. Hic tenebrarum, ille lucis. Hic mortis, ille uitæ. Hic
immissio diaboli, ille donum dei altissimi. Quem nobis pater æternus in filio suo
omnium autore benedictionum, in quo et dat omnia hominibus, largiri nobis di-
gnetur, ut in fide perfecte illuminati, spe certi, et charitate inflammati, ipsum cum
filio & spiritu suo, deum unum laudare & glorificare possimus per dominum no-
strum, & cum ipso, & in ipso. Cui est omnis potestas in omnia secula. Amen.

CAPVT QVARTVM.

ANNOT.

54 [Charissimi.] nolite omni spiritui cre-
dere, sed probate spiritus, si ex deo
55 sint: quoniã multi pseudoprophetæ
exierunt in mundum. In hoc [co-
gnoscitur spiritus] dei. Omnis spiri-
tus qui confitetur IESVM CHRISTVM in carne
uenisse, ex deo est. Et omnis spiritus qui [soluit] IES-
SVM, ex deo non est, & [hic est antichristus] de quo
audistis quoniã [uenit,] & nunc iam in mundo est.
56 Vos ex deo estis filioli, & uicistis [eum:] quoniã
maior est qui in uobis est, quã qui in mundo. Ipsi
[de] mundo sunt, ideo de mundo loquuntur, & mundus eos
audit. Nos ex deo sumus. Qui nouit deum, audit nos: qui nõ
57 est ex deo, non audit nos. In hoc cognoscimus spiritũ ue-
ritatis & spiritum erroris. Charissimi, diligamus nos inuicẽ,
58 quia charitas ex deo est. Et omnis qui diligit, ex deo natus
est, & cognoscit deum. Qui non diligit non nouit deũ: quo-
59 niam deus charitas est. In hoc apparuit charitas dei in no-
bis, quoniam filium suum unigenitum misit deus in mundum,
60 ut uiuamus per eum. In hoc est charitas, non [quali] nos
dilexerimus deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, &
misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris.
61 Charissimi, si deus dilexit nos, & nos debemus alterutrũ
62 diligere. Deum nemo uidit unquam. Si diligamus inui-
cem, deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta
63 est. In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, &
ipse in nobis: quoniam de spiritu prior dilexit nos, &
64 Et nos uidimus & testificamur quoniam pater misit filium
65 suum saluatorem mundi. Quisquis confessus fuerit quo-
niam IESVS est filius dei, deus in eo manet, & ipse in deo.
Et nos cognouimus, & [credimus charitati] quã habet de-
66 us in nobis. Deus charitas est, & qui manet in charitate, in
67 deo manet, & deus in eo. In hoc perfecta est charitas dei

ἀγαπῶντες. & infra.

cognoscite spiritum, γινώσκειτε τὸ πνεῦμα.
non confitetur, μὴ ὁμο-
λογεῖ. Christum in carne
uenisse, χριστὸν ὅν ἐν σαρκὶ
ἐκλυθότα,
hic est qui est antichristi,
τοῦτο ὅστι τὸ ἐναντίον
χριστοῦ. hic est qui rese-
runt spiritum. ueniet, ἐρχέ-
ται, anceps. eos, αὐτοῦς.

ε, ex, εκ.

quod, ὅτι.

† sic, οὕτως.

credidimus cha-
ritatem, πεπισ-
τεύκαμεν τὴν
ἀγάπην.

nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicii: quia sicut
 68 ille est, & nos sumus in hoc mundo. Timor non est in
 charitate: sed perfecta charitas, foras mittit timorem, quo
 69 niam timor poenam habet. Qui autem timet non est per-
 70 fectus in charitate. [Nos ergo diligamus deum: quonia
 71 deus] prior dilexit nos. Si quis dixerit: Quoniam diligo
 deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non
 diligit fratrem suum quem [uidet,] deum quem non [uidet,]
 72 quomodo potest diligere? Et hoc mandatū habemus
 [à deo,] ut qui diligit deum, diligat & fratrem suum.

ANNO T.

Nos dileximus enim
 quonia ipse, ἡμεῖς
 ἀγαπήσωμεν, ὅτι
 αὐτός.
 •uidit, ἐώγακε
 infra.
 ab eo, ἀπ' αὐτοῦ.

COMMENT. IN CAP. QVARTVM.

AVLO ante dixit nos scire, id est certo cognoscere, deum in nobis
 manere in hoc, scilicet è spiritu dei qui datur nobis: sed ut deus dat
 spiritum bonū, qui est spiritus pulchræ dilectionis et ueritatis suæ:
 sic princeps mundi huius dat spiritum malum, qui est spiritus ille-
 cebrarum & erroris. Ideo admonitione nos præmunit Ioannes,
 ut non omni spiritui credamus, dicens:

54. Charissimi, nolite omni spiritui credere: sed probate spiritus si ex deo sint, quo-
 niam multi pseudoprophetae exierunt in mundum.] Ut in tenebris nihil discer-
 nimus, sed turpe & pulchrum, magnum & paruum, securum & horrendum con-
 fusa sunt: sic filij tenebrarum spiritus probare non possunt. At filij lucis quia in lu-
 ce sunt fidei, in luce uerbi dei, quæ quanam est nisi lux euangelij: & lux omnia de-
 tegit & manifestat: probare possunt spiritus an à deo sunt, an à maligno, qui αὐτί-
 θεος & dei aduersarius & uerbi eius est. Ideo qui ex infidelitate, aut ex pauca luce
 suæ fidei & cognitionis, non sufficiunt per sese probare spiritus an ex deo sint: à filiis
 lucis hoc agnoscere debent. Hi sunt qui fide & dei sapientia doctrinaque euangelij
 illuminati sunt, quos uia spes & in deum fiducia, facit sui ipsorum & omnium ca-
 ducorum fiduciam floccipientes: quos etiam & charitas in dei et proximorum
 dilectione, in omni opere facit feruentes. Et gratia cuius necesse est spiritus pro-
 bare an ex deo sint: Quia multi multas & uarias doctrinas mundo inducunt, quæ
 non sunt uerbum dei, doctrina CHRISTI & euangelij, sed aut doctrina hominū,
 quæ à spiritu humano sunt: & hæ uanæ sunt, ut spiritus hominis (maxime si ad spi-
 ritum dei, qui est spiritus scripturarum, conferas) uanus est, aut à spiritu maligno:
 & hæ doctrinae erroris sunt, & hæreses, & qui eas semināt, & qui male scripturas
 dei interpretantur & peruertunt, pseudoprophetae appellantur. Doctrinae scrip-
 turarum, quia à spiritu dei sunt: solidæ sunt, uiuificæ, & doctrinae ueritatis. Doctri-
 nae pseudoprophetarum, id est hæreticorū, infirmæ, mortiferæ, doctrinae erroris
 & mendacij. Illæ diuinarum inquam scripturarum optimæ, & omnibus uiribus
 sequendæ. Hæ pessimæ, & omnibus pro uirili fugiendæ. Humanæ doctrinae de li-
 teraria institutione, mediæ sunt, neque omnino malæ, neque omnino bonæ: quia ut
 neque mortem afferunt, ita neque uitam præstāt, neque perfecte illuminare possunt ad
 Deut. 8. uitā, neque purgare à morte: quia anima uiuit ex omni uerbo, id est mandato, quod
 procedit de ore dei, non ex eo quod procedit ex mente aut ore uiri. Electorū men-
 tibus suas inspirat spiritus dei, & perditorum animis suas dæmon. Homo autem
 suæ aut rationi aut prudentiæ innitens: suas inuenit ex luce, quam deus illis secun-
 dum naturam infundit. Lux uera, & regula omnium doctrinarum, sacra scriptura
 est: ad

est: ad quam cetera collata, si sint aduersa, diabolica sunt & fugienda: si non aduersa, sed non ex ea sunt, neque ad lucem eius seruientes faciunt: uanae sunt, aut parum curanda. Qui in illa luce ambulat, in die ambulat, et securissime ambulat. Et quia humanae non sunt a deo perniciose ut sunt ea quae sunt pseudoprophetarum: maxime deterret nos Ioannes ab his, ne eis ullo modo credamus. Et dat ueluti exemplo cognoscere quae doctrinae spiritus dei, cui credendum est, & quae spiritus erroris cui credere nunquam oportet, subdens:

55. In hoc cognoscitur spiritus dei. Omnis spiritus qui confitetur IESVM CHRISTVM in carne uenisse, ex deo est. Et omnis spiritus qui soluit IESVM, ex deo non est, & hic est antichristus de quo audistis quoniam uenit, & nunc iam in mundo est. Omnis spiritus qui docet quod IESVS est uere incarnatus, hic ex deo est. Et omnis, *ὁ μὴ ὁμολογῆ*, qui non confitetur, siue ut interpres habet: qui soluit IESVM, id est, separat a IESV aut diuinitatem Messiae, dicens IESVM non esse CHRISTVM, aut hominis ueritatem, dicens non uenisse in carne, non est ex deo, sed est spiritus erroris, & antichristi spiritus. Et qui ita docet, antichristus est, de quo supra numero 2. dictum est, quod antichristus uenit, & iam in mundo est. Ex hoc exemplo reliqua intelligere possumus, quae sunt ex spiritu dei: ut IESVM esse filium dei unicum, & uere deum. IESVM natum ex uirgine, & uere hominem factum. IESVM passum, crucifixum, mortuum pro mundi uita. Et IESVM resurrexisse ad omnium electorum gloriam, & uniuersa quae sacra continet scriptura. Et opposita, ex ueneno afflatu sunt maligni, ut IESVM non filium dei, non deum esse, sed hominem purum. Iesum ex Ioseph & Maria, ut qui tunc erat antichristus Ebion, non uere carnem sumpsisse, non uere passum, crucifixum, mortuum ut diaboli filius. Alius tunc antichristorum dicebat Martion, quod non qui ex deo sunt uel audire horrent maxime, & facile uincunt huiusmodi erroribus abductum, quia spiritum dei habent, qui eo spiritu fortior est, qui in illo et in pseudopropheta est, ut lumen est fortius tenebris. Quod Ioannes subdit dicens:

56. Vos ex deo estis filioli, & uicistis eos: quoniam maior est qui in uobis est, quam qui in mundo. Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit. Nos ex deo sumus. Qui nouit deum, audit nos: qui non est ex deo, non audit nos. Quicumque uincit, non ex se uincit, sed quia ex deo est: hoc autem est dei donum & electio. Et qui uincunt mundum, uincunt eos qui ex mundo sunt. Illi autem quos obtinet spiritus erroris ex mundo sunt, & ideo solum audit eos mundus, loquentes ea quae mundi sunt & spiritus eius, & minime audiuntur ab ijs qui non sunt ex mundo, sed ex deo: uerum illos auersantur, ea quae dei sunt docentes, & illos & dogmata eorum aspernantes, execrantes, deuouentes cum diabolo qui se ducit & eos & mundum per eos. Et hoc est eos uincere, & spiritum erroris in ipsis. Qui autem non sunt ex mundo, ex deo sunt, & audiuntur ab ijs qui dei notitiam euangeliumque admiserunt, habentes CHRISTI IESU (per quem illuminantur omnia) fidem, & non audiuntur ab ijs qui sunt ex deo: quia ex mundo non sunt, neque fide per receptum euangelium illuminati deum nouerunt. Et uera charitas discernit inter spiritum ueritatis & spiritum erroris: quia ex spiritu ueritatis est uera charitas, quae uere seruet & cor incendit ad dei amorem & ad amorem etiam omnium creaturarum propter deum: ex spiritu erroris nunquam, sed aut amoris prolapsio, extinctio dilectionis eorum quae amari debent, aut potius odium. Quod inuicem Ioannes, dicens:

57. In hoc cognoscimus spiritum ueritatis & spiritum erroris. Charissimi, diligamus nos inuicem, quia charitas ex deo est. Quomodo ex spiritu erroris esset uera dilectio: qui & deum odit & omne quod deus amat. Deus autem ueritas, &

omnia eius opera uera. Verum ille est spiritus mendacij & odij, & seminator discordiarum inter fratres. Et ex odio & discordia cognoscitur, sicut deus deique spiritus ex dilectione & mutua concordia. Merito igitur qui dei gratia & benignitate fideles sumus, nos inuicem diligere debemus, cum charitas ex deo sit, & nullo modo ex maligno esse possit. Qui si alioqui aliquem, sed eumentum suscitatur amorem, is a charitate remotissimus est, sed est insanus amor, qui non est amor, sed amoris pestifera labes, odio deterior, & furor concupiscentiae, qualis est adulteri aut adulterae, si non etiam multo deterior. Et hic maxime insanus & impurus amor, facit filios diaboli: ut charitas, sanctus, purus & incontaminatus amor, & sincera dilectio, uere filios dei. Non abs re ergo subdit Ioannes:

58 „ Et omnis qui diligit, ex deo natus est, & cognoscit deum. Qui non diligit, non nouit deum: quonia deus charitas est.] Charitas ex prima natiuitate non est, sed ex secunda. Ideo qui eam habet, ex deo natus est, & cognoscit deum: quonia sine fide ad filiorum dei non acceditur generationem. Qui hac autem charitate non diligit quae est dilectio spiritus, deum non cognoscit, quia lumine fidei quae sine charitatis igne non lucet, caret, quo solo in hoc mundo uidetur deus. Et quia ut lumē ab oculo non luminoso uideri non potest: sic neque ipsa perfecta charitas & summa dilectio quae deus est, a non diligente cognosci potest. Dilectio, lucida flamma; non dilectio, obscuritas. Odium, horrendae tenebrae a maligno ei oculo quo uideri debet deus infusa. Et deum charitatem esse in hoc dilucidum est: quia eam erga nos manifestauit, quando quidem filium suum unigenitum per charitatem quo nos in ipso diligit, misit in mundum, ut nos mortuos uiuificaret per ipsum. Quod hoc pacto subdit Ioannes, dicens:

59 „ In hoc apparuit charitas dei in nobis, quoniam filium suum unigenitum misit deus in mundum, ut uiuamus per eum.] Quantum pater diligit filium, tantum nos in filio diligit, qui sumus filio quodammodo consortes: & hoc charitate patris, qui uoluit eum hominem fieri propter nos. Pater autem filium infinite diligit, ergo infinita patris erga nos in filio charitas. Quomodo ergo nunc amore uiuificati diligere non debemus, qui nos etiam mortuos, infinite in filio & propter filium dilexit, hanc incomprehensibilem testatus dilectionem, mittendo filium suum ut nos uiuificaret, & uiueremus per filium: Quomodo non amare poterimus filium qui nobis dedit uitam, & uitam quidem qua uiuit sempiternam, & in quo, & propter quem uiuimus & habemus & regnum & regni ut filij dei cum eo haereditate: qui est nobis omnia, per quem sumus quicquid sumus, & per quem quicquid altum & sublime & uere diuinum est, habituri sumus? Certe si uiuimus, non amare non poterimus. Sed haec uita nostra non est: sed est suum datum. Hic amor non noster est, sed est gratia ipsius infusio: ipse se nobis infundit ut uiuamus, spiritus eius nobis illabitur ut amemus. Neque enim ex nobis ipsis uiuimus, neque ex nobis amamus, sed ex ipso: ne putemus dilectionem nostram ipsum ad nos attraxisse. Non certe ita est, sed charitas eius nos ad se attraxit, attractos uiuificauit: infudit amorem, ut nos uitae nostrae diligeremus autorem. Et quomodo dilexissimus eum qui mortui eramus, qui uita carebamus? Charitas dei est origo nostrae uitae, cui in nullo concurreramus: sed potius ad oppositum, utpote ad peccatum quod est causa, fomes & origo mortis. Quod innuit Ioannes, dicens:

60 „ In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris.] Non solum diligebamus, non solum mortui eramus, quando charitas dei misso in mundo filio nos requisit, nos attraxit (sicut scriptum est: In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans) nos uiuificauit: sed habebamus causam mortis peccatum, & non

& non modo unum sed plurima, quæ deo sunt inimica, & nos deo inimici: dilecti quidem in CHRISTO ob naturæ in eo electionē: inimici uero in nobis ob peccata. Sed tanta charitas patris & filij fuit in nos, ut nos filius in se dilectos, in nobis inimicos repropitiaret patri, uolens pro omnibus mori ut uiueremus, non autem ut moreremur: nā mortui eramus. Ergo mortuus est, ut mortui uiueremus: quia mors eius hostia fuit, ut nos odio habiti in gratiam rediremus, quia ipse propitio pro peccatis nostris, ut nos ad se conuerteret amantes. Quid causæ? Quia ipse est charitas qui nos prior dilexit: & tantum dilexit, ut illi amori nullus respondere possit amor, quippe cum immensus omnem excedat amorem amandiq; rationē. Cum ergo deus tantum nos dilexerit, quomodo nos ipsos quos sic deus dilexit, non mutuo amabimus in CHRISTO ut dei filios, in ipso & propter ipsum? Quomodo non agnosceremus nostræ generationis originem, qui in charitate redempti sumus, in charitate uiuificati, in charitate regeniti filij dei? Degeneres certe sumus, si non nos mutuo dilexerimus. Propter quod subdit Ioannes:

61. Charissimi, si deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere. Deum nemo uidit unquam. Nos sumus filij charitatis, deus autem charitas est: filij autē portant imaginem patris. Et qui non uidit patrem & uidet filium, patrem in filio uidit: quia filius imago patris est, & in se habet imaginē patris. Cum ergo deum reuelate nemo mortalium uiderit unquam (nam dum hęc mortalem uitam uiuit, fide currit, quæ non est reuelata, sed in ænigmate dei uisio) & si deum, si charitatē ipsam uidere non possumus: possumus tamen fratrem reuelate uidere, qui dei imago est, & in se habens imaginem diuinæ charitatis, quia filius dei regenitus est, & quod uidemus in fratre, idē frater in nobis uidet, quia eiusdē imago sumus. Ideo si nos sic inuicem diligamus, deus manet in nobis, & charitas eius perfecta est in nobis: quia ipsum in nobis ut patrem cognoscimus, & mutuam charitatem quæ perfectum est signaculū eius, in nobis ipsis etiā mutuo esse cognoscimus. Quod & innuit Ioannes, subdens:

62. Si diligamus inuicem, deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est. Charitas perfecta, charitas dei est, & charitatis diuinæ qua nos deus in filio diligit ut filios, signaculum. Ideo reciproca esse debet, ut qua nos inuicem diligamus propter patrem, & quia eiusdem patris & plus quàm eminēter boni, & plus quàm intelligi possit amandi, in nobis portamus imaginē. Ratio qua pater amat filios, est in filio: ideo ratio qua filij patrem, aut se mutuo amant, est in patre & in ratione qua nos amat, quæ est filius eius. Super omnem benedictionis intelligentiā benedictus. Et qui hūc amorem habet, manet in deo, & deus in eo: quia hic amor à spiritu dei est, & donum dei altissimi, à dei charitate infusum. Quod & insinuat Ioannes, dicens:

63. In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, & ipse in nobis: quoniam de spiritu sancto suo dedit nobis. Hoc ait, quoniam de spiritu sancto suo dedit nobis: ne putaremus eum loqui de dilectione inuicē quæ secundum naturam est, & quæ quodāmodo est nostræ potestatis. Non de hac, sed de ea quæ charisma est, & spiritus sancti donum intelligendum est. Nam quantumcunq; dilectione naturali diligamus, sicut mater natura diligit filium, pater liberos, frater naturaliter fratrem: ex hac nunquā cognoscimus deum manere in nobis, & nos in deo, sed ex ea quæ à spiritu dei est, & quæ est eius donum. Attamen si eam quæ secundum naturā est non habes, sed oppositum, & in omni homine non amas similem tecum naturam quod naturale est, nosse id certo potes, te non in deo manere, neq; deū in te: quia amor naturæ non corruptus, quædam est preparatio ad diuini amoris suscipiendum munus, ut diaphanitas quædam disponit aërem ad luminis susceptionem,

Abforbere tamen debet susceptus diuinus amor, amorē naturalem, ut lumen diaphanitatem, & ratio diuini amoris, rationem amandi naturæ: quia ille perfectus, potens, efficax: hic, imperfectus, debilis, & inefficax: ille è summo, hic ex imo: hic tamen suo modo bonus reputatur, & sic bonus, ut nullus in mūdo, ut mundus dicitur, præter eum, qui naturæ est aut secundum naturā sit reputetur bonus. At tamen tantum cedēs diuino, quantum terra cœlo: et si illi compares, malus, ut qui nihil confert ad salutem. Et ne quis dicat ad hanc charitatem manifestandā & nobis exhibendam patrem non misisse filium in mundum, ipse oculatus est testis, & reliqui apostoli qui cum filio dei in terris conuersati sunt. Propter quod ait:

64. » Et nos uidimus, & testificamur quoniam pater misit filium saluatorē mundi.] Vidit Ioannes filium dei, & supra sacrum pectus in cœna recubuit, annunciantē cœlestia mysteria audiuit, mortuos uidit suscitantem, leprosos mundantem, dæmonia non aliena, sed uī propria eñcientem omnem infirmitatem curantem: uentis procellosis, & sauo mari imperantem: siccis plantis super undas ambulātem, ac denicq; gloriose transformata facie ueluti solare iubar radiantem, & uocem patris de dilecto filio testificantem auribus hausit: morienti adfuit, & ab eo ex mortuis rediuituo, tunica perpetuæ immortalitatis uestito, sermonem accepit: cum eo cibum sumpsit, & in cœlum euntem, quantum mortales oculi uidere potuerunt, suspexit, uisūq; prosequutus est, & spiritum sanctum, ut ab eo promissus fuerat, è cœlo missum accepit, & omnes qui in cœnaculo pariter erant, qui & ascendente domino in monte oliuarum fuerant. Tali igitur testi, quod pater misit filiū suum saluatorem mundi credendumne est: Credendum sanè, & quicquid aliud annunciauerit nobis, credendum: ut quod IESVS sit filius dei, quod ipse & collegæ eius apostoli nouerunt & crediderunt, & quod tantam charitatē nobis deus exhibuit, exhibetq; quam & ipsi nouerunt, & cui ipsi crediderunt. Quod ipse subdit dicēs:

65. » Quisquis confessus fuerit quoniā IESVS est filius dei, deus in eo manet, & ipse in deo. Et nos cognouimus & credidimus charitati, quam habet deus in nobis.] Hæc confessio, quod IESVS est filius dei, est confessio fidei quam spiritus sanctus infundit uiuam & efficacem, imò quam se uiuificantem fideles sentiunt, & se in deo manere, & deum in ipsis. Diligunt enim inuicem deum charitate, non quam ipsi, sed quam deus facit, quamq; habet in ipsis. Et tantæ charitati credere debemus, & sic nos deum in filio tanta diligere charitate, quam nihil altum, nihil forte aut debile dissoluere unquā possit, & ut Paulus inquit: Neq; mors, neq; uita, neq; angeli, neq; principatus, neq; uirtutes, neq; instantia, neq; futura, neq; fortitudo, neq; altitudo, neq; profundum, neq; creatura alia poterit nos separare à charitate dei, quæ est in CHRISTO IESU domino nostro. Tantæ igitur suapte natura, tam inuincibili, tam incomprehensibili charitati pro uirili nostra, quid aio pro uirili: imò supra uires nostras, gratijs ad hoc ipsum supra nos infusis, ne simus ingrati: sed charitati non agentes sed acti, charitate respondentes, ante tantam, tamq; imensam animis liquecamus bonitatē. Mirum certe est, si nos ipsos respicimus, tantam erga nos esse dei benignitatem, tantam tamq; ineffabilem esse charitatē. At si filium in quo, & per quem diligimur, nihil mirum, quia nihil habet nō amabile, qui est ipsa uera amādi ratio charitatisq; idē: & qui amat patrem, sicut pater amat nos in ipso, incomprehensibiliter & immense, & sua charitate fatiscit pro nobis, nostræ impossibilitati & ingratitude: non enim patrem amare possumus ut nos amat. Si patrem etiam respicimus, nihil mirū erga nos eam esse charitatis immensitatem. Nam ipse charitas est: quod subiungit Ioannes, dicens:

66. » Deus charitas est, & qui manet in charitate, in deo manet, & deus in eo.] Quicquid est deus, charitas est. Pater, charitas est, & fontana charitas, Filius, ratio,

tio, character, imago & paternæ charitatis expressio, Spiritus sanctus, immensum donum, immensacq; ab utroq; charitatis effusio. Et ideo qui manet in charitate, in deo manet, in patre, in filio, in spiritu sancto: & deus in eo, & pater, & filius, & spiritus sanctus. De qua mansione ait ipse filius: Si quis diligit me, sermonem meum ioan. 14. seruat, & pater meus diliget eum, & ad eum ueniamus, & mansionem apud eum faciemus. O beatissima mansio, in deum manere, & deum in nobis. Et hoc si spiritu fidei diligimus filium dei, qui uult hoc modo à nobis diligi. Quid enim charitas ipsa uult, nisi diligere & diligi? O felicissima, qua diligit filius dei dilectio, quæ est dilectionis qua nos diligit in ipsum reflectio: nã ipsum diligere non possumus, qui pro captu cuiusq; diligit omnia, nisi nos primũ diligat. Charitas dei erga nos, dilectio directa. Charitas dei in nobis erga deum, dilectio reflexa: quæ utraq; non secus dei est et à deo, quàm radius solis directus et reflexus, solis est & à sole. Neq; diligere possumus deum, nisi quia ipse prior diligit nos: ut neque lumen à terra in solarem lucem reflecti, nisi solaris lux prior illuminet. Charitas dei lux solis, sed solis infinitæ lucis. Charitas nostra lumen solis in terra erga solem se reuibrans ac reflectens. Propter quod & postea dicitur est Ioannes: Nos ergo diligamus deũ, quia deus prior dilexit nos. At prius de diuina hac charitate, qua deus à nobis diligitur, prosequitur; ut cognoscamus quãdo perfecta est, & quando imperfecta, & nondum consummata, dicens:

67 In hoc perfecta est charitas dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicij, quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Charitas dei qua nos diligit, semper est perfecta, & (ut sic dicam) exuberanter & supra quàm perfecta. Sed charitas dei in nobis, etsi in nobis sit, non semper est perfecta, & hoc ex nobis est, qui nondum sumus uasa apta & parata, ut simus perfectæ charitatis capacia. Neque enim in omni parte terræ solare lumẽ perfectum est, perfecteq; in solem recurrit, quod non ex ipso sole est, sed ex ipsa terrestri mole, ut si fuerit impura, fumosa, uaporosa. At si (id quidem faciente sole) fuerit dura, polita & munda, tunc soli obiecta tanquam ipsum plenissime respiciens, fortius reflectit lumen & perfectum solis in se lumen habet; sin secus, debilius & imperfecte lumen solis admittit, & aliquando non admittit. Sic qui spiritu fidei faciente fide, solidus est, purus & mundus, charitatem dei in se perfectam admittit, quæ ad ipsum unde perfecte resilit, & plenam fiduciã habet in gratia, bonitate & misericordia dei: neq; diem iudicij dei in egressu huius uitæ, neq; in seculorum fine quicquam exhorret: & hoc, quia sicut CHRISTVS in cœlo est perfectam charitatem habens, sic & ipse in mũdo est, pro captu suo perfectam habens charitatem. O preciosa in nobis perfecta dei charitas. O inestimabilis margarita, quæ sola perfectam præstat nobis in deo & de deo fiduciam: sin imperfecta, partim diffidit, & fiduciæ suæ timorẽ iudicij, tum particularis, tum uniuersalis in nouissimo die admiscet. Ideo diem mortis exhorret & diem nouissimum, & hoc ratione iudicij & metu poenarum. Et huiusmodi charitas imperfecta est, & hic timor adhuc seruilis est, qui filios non decet, sed aut seruos aut libertos, qui nõdum sunt perfecte liberi, aut qui nondum suam intelligunt libertatem, & perfectam domini sui bonitatem, qui ipsos adoptat in filios. Et hi deum adhuc cogitare non possunt, ut immense bonum & solum bonũ, & solum amandum, & ut patrem, neq; ut talem amare perfecte quidem, sed ut dominum & timendum, & id quidem non pure, sed impure atq; imperfecte. Et ideo hæc charitas, manca & imperfecta est, & hoc ex ipsis. Ob quod subdit Ioannes:

68 Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem: quoniã timor poenã habet. Timor iudicij, timor poenæ, timor seruitutis non est in charitate, id est in perfecta charitate, quæ sola est & meretur dici charitas: quando

quidem imperfecta charitas non ea est dignitate ut dicatur charitas, sed charitas quæ perfecta est, qua similes sumus in terris filio dei qui est in cœlis, qui neque habet, neque unquam habuit huiusmodi timorem. Si timuit, tæduit, expauit: nobis timuit, tæduit, expauit, non sibi. Perfecta inquam charitas, foras pellit, extrudit, & prorsus exterminat huiusmodi timorem. Sed quæret quispiam fortasse, filiorum dei & perfecte diligentium deum, perfectamque charitatem habentium, est ne timor?

Psal. 18. Est, sed timor diuinus non humanus, spiritalis non carnalis de quo dicitur: Timor domini sanctus permanet in seculum seculi, qui & reuerentia dicitur, & perfecta quidem reuerentia. Et hic timor fundamentum habet profundissimam, & (ut sic dicam) abyssalem humilitatem: obiectum uero illam summam, infinitam & incomprehensibilem maiestatem; & hunc timorem, hanc reuerentiam & profundissimam in hac reuerentia humilitatem, secundum dispensationem carnis assumptam, semper habuit & super omnes CHRISTVS dominus dei filius erga patrem, & tantam ut nullus alius ad eam attingere possit. Nam de hoc timore, & de eo scriptum erat:

Esaiæ 11. Requiescet super eum spiritus domini, spiritus sapientiae & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiae & pietatis, et replebit eum spiritus timoris domini. Et hic timor qui reuerentia est, & reuerentia dicitur, est in omnibus angelis & omnibus sanctis qui consummati sunt & in cœlo & in terra. Est & timor domini imperfectus, qui est timor offendendi deum quia summe bonus, & maxime omnium indignus qui offendatur: & hic timor imperfecta reuerentia est, de quo dicitur:

Psal. 110. Initium sapientiae, timor domini, & ob propriam infirmitatem cautionem habet. Hunc timorem CHRISTVS dominus non habuit, neque angeli cœlorum, neque sancti qui in cœlis sunt. Non enim timuit dominus offendere deum, qui offendere non potuit, neque sancti in cœlis, ut neque confirmati angeli dei, deum offendere possunt; sed hæc potestas non offendendi (excepto solo CHRISTO) non aliorum est potestas, sed dei munus & gratia. Neque etiam hunc timorem, summe perfecti summeque fideles, & in charitate consummati, in hoc mundo habent: & id non ex se, sed dei munere. Hic timor obiectum habet summam bonitatem quæ & ei est ratio non offendendi. Qui tamen hunc habet, offendere timet ob imperfectionem & propriam imbecillitatem. Quod ergo cauet ab offensione, non est ob poenæ metum, sed ob eminentiam diuinæ bonitatis, alioqui non esset bonus & ordinatus timor, bona & ordinata cautio, sed inordinata & mala, & non prudentiæ spiritus nixa, sed carnis imprudentiæ: quare non esset initium sapientiae, quæ est prudentia consummata. Et qui hunc habet timorem, similis est probæ frugis adolescenti, qui obsequitur bono patri, & patrem amat & timet offendere, quia bonus et quia pater, non quia delinquens puniretur. Et hic bene natus, & insitam habere uidetur prudentiam, aut prudentiæ principium, quæ dum consummata fuerit (ut dictum est) sapiëntia est. Consummata autem est in eo, quum in bono, id est, in obedientia & amore patris adoleuerit, & perfectus euaserit uir: tunc non timet amplius offendere patrem, sed reueretur solum, non amplius offendere, timens. Ergo timor offendendi etsi bonus, imperfectus est, & imperfectam habens prudentiam: timor autem puræ reuerentiæ, perfectus, & perfectæ prudentiæ est atque sapientiæ, quo filium dei imitatur, super quem requieuit spiritus sapientiæ, & spiritus timoris domini, non sapientiæ imperfectæ, & non timoris imperfecti, cum ille harum utraque ex parte imperfectus fuisset. Et ubi timor perfectæ imitationis adest, imperfectum excludit timorem, ut uirilæ ætas ingenuam adolescentiam, etsi hic & ille non essentia, sed penes perfectum & imperfectum differunt, ut essentia idem uir & adolescens. Et tanto magis excludit malum timorem, quo quis metu poenæ cauet offensionem: de quo dicit Ioannes, quod poenam, id est, supplicium & cruciatum metis habet.

habet. Nam ut inuidia cruciat inuidum, sic hic timor poenae cruciat, & supplicio affligit timidum: quod bonus timor, siue non offendendi, siue purae reuerentiae non habet, sed oblectationem. Et qui inter christianos hoc timore, obiectu uidelicet poenae timet: assimilatur adolescenti male nato, qui non amore boni, amore patris non offendit, sed metu poenae. Huic imprudentia comes est, aut imprudentiae initium: hic timor patris perpetuo eum cruciat, & adeo patrem non amat, ut etiam gauderet si non esset, quo excutere posset omnem reuerentiam quam paruam aut nullam habebat, & ut nullo offendendi metu, in omne flagitium rueret. Hic filius imprudens & degenerans in seruum, imò natura seruus: etsi benignitas patris eum ferat ut filium, & hereditatis participem faciat ut liberum. Quomodo igitur hic timor in charitate esset, & in perfecta quidam charitate? Impossibile sanè est. Et deceret omnes, praesertim adulta aetate christianos, in timore domini esse perfectos, & nullum quomodocumque habere amorem offendendi. De alijs qui non sunt in charitate perfecti, subdit Ioannes dicens:

69. Qui autem timet, non est perfectus in charitate.] De timore ratione poenae hoc praesertim dixi, quia magis charitati aduersatur: etsi id etiam uerum sit de timore domini imperfecto, qui timor est offendendi, seu bonitatem dei obiectum habeat, seu iustitiam, quia nondum est perfecta in deum fiducia, & qui, nisi exclusa eius imperfectione, non stat cum perfecta charitate, quae perfectam habet spem, plenamque in deo fiduciam. Sed dices an possit mortalis ad hunc perfectionis pertingere gradum, ut possit non timere, ne deum offendat? Si seipsum respicit & fragilitatem suam, ex se impossibile est: sin deum, diuinumque in CHRISTO munus & praesidium, possibile est. Et haec potestas (ut dictum est) non sua ipsius, sed dei est. Et quia deus id in suis filijs non faceret in bonum, quod princeps mundi uisus in suis facit in malum: Nam qui sunt in malo consummati, omnem offendendi excutiunt timorem, neque poenam timentes, neque maiestatem uerentes. Etiam qui sunt charitate consummati, omnem offensionis excutiunt metum: nam is ab imperfectione nascitur. Et non aliter non timent deum offendere, quam uir etiam humana iustitia consummatus, aut perfecte temperans, non timet furtum facere, aut uino inebriari, aut uicini thorum uiolare. Nunquid plus poterit humana uirtus in tollendo timore offensionis, quam diuina uirtus, diuinum munus, supernumque praesidium? Nullus arbitror qui uere recteque sapiat, id dicturus est. Et ut de timore nonnulla paucis perstringamus: triplicem dicimus esse timorem, diuinum, humanum, mundanum. Diuinus, quidam perfectus, & quidam (ut uisum est) imperfectus, & uterque erga deum est reuerentia. Et ut est, ira diuinam innititur sapientiae: & perfecto & imperfecto differunt: non substantia, sicut nec obiecto. Humanus timor, est qui homini secundum naturam inest, & de eo praesertim loquimur, qui est quaedam humana reuerentia. Et is similiter duplex, perfectus & imperfectus. Imperfectus, ut in adolescentibus probae indolis beneque natis & bene educatis erga patres. Perfectus, ut in eisdem uiris & humana prudentia perfectis: & hi ut sunt, ita humanae, id est, quae secundum hominem est, innituntur prudentiae: & hi humani substantia sunt idem, ut & obiecto: sed perfecto & imperfecto dissident. Sed hi à timore diuino substantia differunt, sicut & obiecto, & prudentia humana à diuina. Timor mundanus, siue erga diuina siue erga humana, timor est praeter naturam: ut circa humana, ut in adolescentibus prauae indolis, malae natis, aut male educatis, & in eisdem factis uiris. Circa diuina, ut in filijs inobedientiae: & hic continuum habet cruciatum, qui si extinguatur, ad omne facinus laxant habenas, neque illi parètes, neque isti deum, neque Acheronta timentes. Et hic timor longo interuallo ab humano, & multo magis à diuino qui primus praecipuusque timor est, substantia differt, ut &

obiecto: sed & secundus timor & tertius inter se differunt, ut & poenae temporales, & poenae perennes, quae horum et illorum obiecta sunt timoris. Primus est filiorum dei: secundus, filiorum hominum, qui & filij sunt naturae, & non degeneres: tertius filiorum mundi. Primus est supernaturalis: secundus naturalis: tertius infra & praeter naturam. Ille diuinus, iste humanus: hic diabolicus: ille perficiens, iste preparans: hic destruens. Ille & iste, liberales & filiales: hic illiberalis & seruilis: ille & iste, suo modo prudentium & bonorum: hic stultorum & malorum. Et licet bonus timor qui reuerentia est, & amor uicini sint, & perpetui affectus & comites: amor tamen obiectum habet bonum & ratione boni, & timor bonum ratione maiestatis aut simpliciter aut in uestigio. Pater in hoc imitatur maiestatem, quia post deum dat esse, & huic reuerentia & timor debet humanus. Et hinc pendet discrimen & differentia timoris & amoris, quae adeo propinqua & germana sunt, ut uix internoscatur discriminis nota. Ex his (nisi me mea fallit opinio) poterit quis prope modum recte philosophari de timore & partim de amore. Sed parum est de his, etiam recte philosophari: at magnum omnino in his se bene exercere. Qui bene amant, qui bene timent: obiectum semper sursum habent, & nunquam ima respiciunt pro scopis: qui male, semper ad ima pro obiectis & scopis demittunt oculum. His itaque positis de timore, & de perfecta charitate quae deum primo respicit ut ueritatem, & proximum ut imaginem: quaedam quasi nonnulla superiorum recapitulans, subnectit Ioannes:

70 „ Nos ergo diligamus deum, quoniam deus prior dilexit nos.] Diligimus deum dei dilectione, quia nos prior dilexit, neque aliter hoc modo diligere possumus: quandoquidem quae in nobis est (ut numero 66, dictum est) diuina dilectio, reflectio est dilectionis eius. Diligamus etiam eum, quia prior nos dilexit, & illa sua dilectione nos ad diligendum attrahit, ut lux oculum ad uidendum. Diligamus, non quia nos, sed quia ipse, id est, non nos, sed ipsum attendendo: non propter nos, sed propter ipsum & suam dilectionem, quae tanta est, tam diuturna, ut infinita, & ab aeterno diligere non destiterit nos usque ad horam creationis nostrae, quos in charitate & dilectione, & ad charitatem & dilectionem creauit, creatos continet, quibus sua charitate & dilectione prouidet omnia bona tam corporis quam spiritus. Et haec dilectio, qua ex ueritate debemus diligere deum: pura est eius dilectionis qua nos diligit reflexio in ipsum, non nos attendentes, sed ipsum solum, ut & dictum est. Alia est quae ex imagine resilit in deum, & haec dilectio fraterna est, quae & proximi dilectio nominatur. De qua subdit Ioannes:

71 „ Si quis dixerit quoniam diligo deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem uidet, deum quem non uidet quomodo potest diligere?] Deum quam diu sumus in hoc mundo, non nisi fide cognoscimus, non nisi in imagine uidemus. Imago autem dei homo est: maxime is qui fide ad imaginem dei est reformatus. Creauit, inquit, deus hominem ad imaginem & similitudinem suam. Et homo christianus, non teletis, initiationibus & sacramentis modo exterioribus, sed & fide & spiritu innouatus, est dei imago, & ut dei filius. Nam ut filius secundum carnem, exprimit patrem carnalem: ita spiritalis, deum. Qui ergo fratrem non diligit, falso dicit se diligere deum, quem frater creationis origine & magis sacris consummationibus, gratia, fide, iustitia & reconciliatione quae pax dei est exprimit, quia qui odit imaginem, & id non amat cuius est imago, id est, ipsam ueritatem. Amor dei ad nos, est lux in sole, amor nostri ad deum, est lux oculi: amor fratris ad nos; aut nostri ad fratrem, lux in speculo: lux dico amantis ad amatum uibrata, & ab amato reuibrata, unde fit ut omnium sit idem amor, etsi ab ipso fonte amoris qui est summa charitas, in alijs uarie susceptus: estque omnis amor

amor & qui ad deum & proximum est: primi qui est absolutus amor, imago. Et quomodo ergo si non amas imaginem, id est fidelē quem uides, amare potes imaginis autorem, ac ueritatem ipsam quam non uides? Et certe omnes se mutuo diligerēt, nisi ipsa imago deformata esset, aut in eo qui odit, aut in eo qui oditur, aut in utroq; ut in Cain potius deformata erat imago quam in Abel: in Lamech autē & Cain in utroq; deformata. Et hæc in eis in similitudine dicta sint. Nunquā christianus non diligeret christianum, ne dicam odiret, nisi alter aut uterq; suam generationem corrupisset, & adulterasset diuinam imaginem, regiumq; numisma. O deploranda dies, qua diuinam perdimus imaginem. O infelix & summe miserum peccatum, & nostrum quodammodo magis quam primi parētis, quo perfectiorem obscuramus, uiolamus, adulteramus imaginē. Quod haud dubio facimus: si aut deum aut fratrem non diligimus. Nimirū ergo dedit saluator mundi pulchræ generationis autor præceptum de diligendo deo, & non solum de diligēdo deo, sed & pariter fratre diligendo. Quod præceptum subiungit Ioannes, dicens:

72 Et hoc mandatum habemus à deo, ut qui diligit deum, diligit & fratrem suū.] Hoc præceptum: Qui diligit deum, diligit & fratrem suum, Ioannes à deo, id est à CHRISTO audiuit & accepit: quod nobis communicat ut simus in dilectione dei super omnia, & in dilectione fratrum propter ipsum feruentes. Nam frater ipsius, eiusdem filius & imago est, non à se, sed à deo; & sic nos ipsos propter deum, & nō propter nos diligere debemus. Etsi est tibi cupido salutis, breuis est uia: Dilige deum, dilige proximum, & utrunq; pure & pro decētia, & securus uitæ esto. Et quamuis hoc diuinum munus sit, non nostrarum uirium opus: nullis tamen diuino tractui qui uasa disponit & capacia facit non reluctantibus negat illud deus, quia charitas est, cuius proprium est sic dilectionē infundere, ut luci lucere. Charitas, est uia uitæ, & unica uia, certissima, breuissima, et deo placidissima: quā omnibus largiri dignetur, ut ab omnibus in charitate glorificetur, qui solus uera charitate mentes hominum illuminat ad uitam, & uiuificat ad gloriam, quicquid in cœlo & in terra uiuit; cui honor, gloria & potestas patri, filio, & spiritui sancto in omnia seculorum secula. Amen.

CAPVT QVINTVM.

73 MNIS qui credit quoniam IESVS est
74 CHRISTVS, ex deo natus est. Et
75 omnis qui diligit eum qui genuit, diligit & eū qui natus est ex eo. In hoc cognoscimus quoniā diligimus natos dei, quū deū [diligamus,] & mandata eius [faciamus.]
76 Hæc enim est charitas dei, ut mandata eius custodiamus, & mandata eius grauiā non sunt. Quoniā omne quod natum est ex deo, uincit mundum; & hæc
77 est uictoria quæ uincit mūdū, fides nostra. Quis est aut qui uincit mundum, nisi qui credit quoniā IESVS
78 est filius dei? Hic est qui uenit per aquam & sanguinem IESVS CHRISTVS: non in aqua solum, sed in aqua & sanguine. Et spiritus est qui testificatur quoniā
79 [CHRISTVS] est ueritas, — Quoniam tres sunt

ANNO T.

diligimus, ἀγαπῶμεν τὰς ἐντολάς, & infra. seruamus, τηροῦμεν.

Spiritus, τὸ πνεῦμα. Hæc particula tēpore Hieronymi Græce habebatur.

qui testimoniū dant in coelo: pater, uerbū, & spi-
 ritus sanctus: & hi tres unū sunt. Et tres sunt qui
 testimoniū dant in terra: spiritus, aqua, & san-
 81 guis: & hi tres [unum] sunt. Si testimoniū ho-
 minum accipimus: testimonium dei maius est.
 Quoniam hoc est testimonium dei, quod ma-
 ius est, [quoniam] testificatus est de filio suo.
 82 Qui credit in filium dei, habet testimoniū
 dei in se. Qui nō credit [filio,] mendacem [facit]
 eum, quoniam nō [credit] in testimonium quod
 83 testificatus est deus de filio suo. Et hoc est testi-
 monium quoniam uitam æternam dedit nobis
 84 deus: & hæc uita in filio eius est. Qui habet fi-
 lium dei, habet uitam: qui non habet filium dei, ui-
 75 tam non habet. Hæc [scribo] uobis, † ut sciatis
 quoniam uitam habetis æternam, [qui creditis]
 86 in nomine filij dei. Et hæc est fiducia quam ha-
 bemus [ad deum:] quia quodcuncq; petierimus
 87 secundum uoluntatem eius, audit nos. Et sci-
 mus quia audit nos quicquid petierimus: scimus
 quoniam habemus petitiones quas [postulamus]
 88 ab eo. [Qui scit] fratrem suum peccare peccatū
 non ad mortem, [petat:] & dabitur ei uita, pec-
 89 canti] non ad mortem. Est peccatum ad mor-
 90 tem: non pro [illo] dico ut roget quis. Omnis
 [iniquitas] peccatum est, & est peccatū ad mor-
 91 tem. Scimus quia omnis qui natus est ex deo,
 non peccat: [sed generatio dei cōseruat eum,] &
 92 malignus non [tangit] eum. Scimus quoniam
 ex deo sumus, & mundus totus in maligno posi-
 93 tus est. Et scimus quoniam filius dei uenit: & de-
 dit nobis [sensum] ut cognoscamus [deū uerū,]
 & simus [in uero filio eius.] Hic est uerus deus,
 94 & uita æterna. Filioli, custodite [uos] à simu-
 lachris.

ANNO T.
 ad unum, εἰς τὸ ἓν.

quod, ἡμ.

deo, τῷ θεῷ. fecit, πεποίηκεν.
 κερ. credidit, πεπίστευκεν.

scripsi, ἔγραψα. † qui creditis
 in nomine filij dei, τοῖς πισεύ-
 ουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ
 θεοῦ. † ut credatis, ἵνα
 πισεύητε.
 ad eum, πρὸς αὐτὸν.

postulauimus, ἠτήκαμεν.
 Si quis uideat, εἴ τις ἴδῃ.

petet, & dabitur ei uita peccan-
 tibus, αἰτήσεται, καὶ δώσεται αὐτῷ
 ζωὴν ἁμαρτανόσων.
 illo scilicet peccato, ἐκείνης,
 ἀδικίας. † non, οὐ.

sed qui genitus est ex deo, seruat
 seipsum, ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ
 θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν. tangit,
 ἀπτεται.

intelligentiam, διάνοιαν. eum
 qui uerus est, τὸν ἀληθινόν.
 in eo qui uerus est in filio, ἐν τῷ
 ἀληθινῷ ᾧ τῷ υἱῷ. uosipfos,
 ἑαυτοὺς.

COMMENT. IN CAP. QUINTVM.

Xijs qui ueniebant ad sacrum baptisma, quidā sicte aggrediebantur, & non credebant IESVM esse CHRISTVM, esse Messiam qui promissus erat mundi saluator: & hi ex deo non recipiebant generationem. Qui autem non sicte ueniebant, sed ut catechumeni ad fidem instructi abluti sacris undis, firma fide, spiritum fidei accipiebant, credebant IESVM esse CHRISTVM, esse Messiam promissum, & mundi redemptorem,

redemptorem, & quæ de eo ipsis annunciabantur: & hi diuinam percipiebant generationem. De quibus subdit Ioannes, dicens:

73. Omnis qui credit quoniam IESVS est CHRISTVS, ex deo natus est.] Primi eorum qui paulo ante dicti sunt, euadebant hæretici, dei inimici, & uere regeneratorum persecutores: secundum uere fideles, tam dei qui pater est huius generationis, quam omnium filiorum eius amatores. Non enim plenè credidissent, nisi dilexissent eum ad quem ueniebant: & si eum diligebant: & natos etiam ex eo, quorum generationis se participes effici gaudebant. Propter quod subdit Ioannes:

74. Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit & eum qui natus est ex eo.] Is qui genuit, pater est, & cœlestis, & super omnes pater: is qui genitus est, filius: & hic duplex, filius $\pi\rho\omega\tau\omicron\gamma\epsilon\nu\eta\varsigma$ $\eta\gamma\omega\gamma\upsilon\sigma\epsilon\tau\omicron\gamma\epsilon\nu\eta\varsigma$, id est, primogenitus & postgenitus. Primogenitus qui idem deus est: & quia deus est, regeneratorum pater est, & ut pater amandus. Et spiritus sanctus, quia deus est, regeneratorum pater est, & ut pater amandus, una eadè charitate qua pater ille ingenitus, & qua primogenitus: adeò ut non abs re intelligamus deum filium mandasse hanc regenerationem fieri, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, ut hi tres intelligantur unus nostræ generationis autor, unusq; pater. Et primogenitus qui non potest esse nisi primogenitus, nostrum baptismum suscepit: ut sanctificaret omnes postgenitos. In terra primogenitus frater inter multos fratres: in cœlo primogenitus dei, & regeneratorum pater. Et quia idem in cœlo & in terra: ideo ut primogenitus frater non solum diligendus est ut postgeniti fratres, sed ut deus generationis autor & sanctificator. Et qui amat æternæ generationis ingenitum patrem, æque atq; patrem, hunc primogenitum qui ex eo natus est amat. Et omnem alium qui ex deo natus est, suo modo, & ut postgenitum: de quo quidem sic à deo genito quod postgenito, potissimum intelligebat Ioannes cum dicebat: Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit & eum qui natus est ex eo: siquidè primogenitus, & spiritus sanctus cum patre collocantur, & hic, patris & eius qui genuit nomine comprehendunt. De nobis igitur qui sumus nati ex deo, sed non primogeniti, uerum in primogenito regenti, subdit Ioannes:

75. In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos dei, quum deum diligamus, & mandata eius faciamus.] Ratio diligendi natos ex deo, est dei dilectio. Dilectio autem dei, habet mandatorum eius obseruationem: neq; enim hunc uere diligis, cuius præcepta contempnis aut negligis. Et cum dilectio dei, sit ratio amandi eos qui gignuntur ex eo, quandoquidem qui uere diligit patrem, diligit & eum qui ex eo gignitur: ex dilectione ergo dei cognoscimus dilectionem erga filios eius. Sed & dei dilectio cognoscitur ex prompta & expedita obseruatione mandatorum eius (nam in talibus spiritus dei operari cognoscitur) quæ facientibus factu leuia sunt, & uera lætitiâ plenissima. Quod & subdit Ioannes, dicens:

76. Hæc enim charitas est dei, ut mandata eius custodiamus, & mandata eius grauiâ non sunt.] Dicebat saluator, ad sua præcepta uocans quæ sunt mandata fidei, & spiritus & gratiæ: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos. Tollite iugum meum super uos, & discite à me quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus uestris. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. Iugum mundi graue est, & onera eius grauiâ: sub quibus multum laborant & uexantur mundani, Iugum mundi, iugum seruitutis, carnis & peccati. Iugum CHRISTI iugum libertatis, spiritus & gratiæ. O quod hoc leue, quam illud graue. Deponantur ergo illa onera, & accipiantur mandata domini, quia leuia & suauiâ. Mandata domini sunt: ut ex dono suæ fidei & gratiæ mites simus & humiles corde, ut diligamus. Hæc ne grauiâ: Benignitas è cœlo infusa, cui grauiâ

Matth. II.

est: Humilitas corde cui onerosa? Vera dilectio cui insuavis? Qui hæc habet, obseruat dei mandata, & nõ tam ipse quàm gratia in eo efficax, quàm gratia quæ in eo est. Et hæc habere, est dei mandata custodire, & uera dei charitas. Et nemo nõ habet, nisi qui non plena fide ac fiducia uenit ad CHRISTVM. Venite, inquit, ad me, & ego reficiam uos. Et qui sic uenit ad CHRISTVM, ex deo natus est, & est mundo superior; & deposito iugo seruitutis carnis & peccati, iugo mundi & sarcinis eius, in deo est uictor. Ob quod subdit Ioannes:

77 " Quoniam omne quod natum est ex deo, uincit mundum. Et hæc est uictoria quæ uincit mundum, fides nostra.] Sicut oriente sole discutiuntur, euincuntur & euanescent tenebræ: sic plena in CHRISTO fide in cordibus nostris exorta, uincitur mundus, caro, peccatũ; spes enim ea calcatur, ut in quibus nihil fidit; & charitas omnes concupiscẽtias carnis exurit. Et nullus alius uincit mundum, nisi qui fide uenit ad CHRISTVM. Et qui ante aduentum eius uicerunt, ut patriarchæ, ut propheta, & qui in lege sancte conuersati sunt, in prælibatione, illustratione, aut in uictoria fidei eius uicerunt. Patriarchæ prælibauerunt, propheta illustrati luce CHRISTI, & sine reprehensione in ueteri lege conuersantes: in umbra fidei CHRISTI mundum uicerunt; siquidem lex uetus, umbra nouæ: & fides fidei. Et imperfecte quidem uicerunt, si ad eos conferamus qui in luce & ueritate uicerunt; quæ est aperta & denudata per spiritum dei fides CHRISTI. Hinc ait Ioannes:

78 " Quis est autem qui uincit mundũ, nisi qui credit quoniã IESVS est filius dei?] Qui credit fide uiua & perfecta IESVM esse filium dei, & reliqua quæ de eo sunt credenda; hic perfecte uincit mundum magis quàm patriarchæ, quàm propheta, & quàm quicumq; aduentum eius præuenientes, ipsum non uenisse uiderunt, etsi uenturum fide uiderunt; sed hanc sibi uictoriã non tribuat, uerum fidei. Nam fides quæ ei desuper data est uincit, non ipse. Hæc est uictoria nostra, & deus suo munere in nobis uincit, ut ipsi soli tribuatur gloria, & contemplatione solius bonitatis eius, colliquescat omnis fidelium anima. Sed sunt nonnulla alia credenda, & ad hanc longe uictoriosam fidem spectantia, quæ subnectit Ioannes:

79 " Hic est qui uenit per aquam & sanguinem IESVS CHRISTVS. Nõ in aqua solũ, sed in aqua & sanguine. Et spiritus est qui testificatur quoniã CHRISTVS est ueritas.] Non solum debemus credere quod IESVS est filius dei, sed et quod est uere homo, uere baptizatus in ueritatem nostri baptismatis & nostræ regenerationis: & hoc est ipsum uenisse per aquam. Et quod uere passus & mortuus in remissionem peccatorum nostrorum; & hoc est ipsum uenisse per sanguinẽ. Credimus ergo IESVM CHRISTVM filiũ dei, credimus unum baptisma eius, credimus peccatorum remissionẽ in sanguine eius, Et spiritus sanctus de coelo missus testatur. Et quid testatur? Quod CHRISTVS est ueritas: siue ut Græce *ὅτι τὸ πνεῦμα ἐστὶν ἡ ἀλήθεια*, quoniã spiritus est ueritas, ac si dicamus: Spiritus est qui hæc de CHRISTO testificatur, ergo recipienda, quia spiritus est ueritas. Et adhuc quod IESVS sit deus dei filius; & pater, & ipse, & spiritus sanctus in cœlo sunt testes. Et quod sit homo testificanẽ super terram, baptismus eius, mors sanguinisq; pro nobis effusio, & spiritus quem moriens commendauit in manus patris eius, dicens: Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc subdit Ioannes, dicens:

80 " Quoniam tres sunt qui testimonium dant in cœlo: pater, uerbum, & spiritus sanctus, & hi tres unum sunt. Et tres sunt qui testimonium dant in terra: spiritus, aqua, & sanguis; & hi tres unum sunt.] Hi tres, pater, uerbũ, & spiritus sanctus, sunt unum essentia & natura, & insuper unũ, uere diuinitatis testificatione, id est, unum testimonium. Sic spiritus è moriente ad claustra inferni emissus, & aqua, & sanguis

sanguis unum sunt testificatione, quod uerū est homo : & unum, siue ut Græcus habet *ὁ σὺ ἐστὶν*, ad unum, id est, unum ad eandem rem, ad idem testimoniū, non unū essentia ac natura. Et nō solū pater de filio suo testis est in cælo: sed & de eo quod filius eius sit, testatus est super terram. Quod subiungit Ioannes dicens:

81. Si testimonium hominum accipimus, testimonium dei maius est : quoniam hoc est testimonium dei quod maius est : quoniam testificatus est de filio suo.] Scriptum est in lege testimonium hominum esse recipiendū: tanto magis & testimonium dei recipiendum est, quandoquidem maius est hominum testimonio : imò tantum, quo nullum maius esse potest. At testimonium dei supra terram, quod Iesus filius dei sit, sapius est acceptum, ut in baptismo à Ioāne testatus est, spiritu sancto immanente & requiescente super eum, & in transfiguratione, & aliās. Est ergo testimonium dei, Iesum esse filium dei. Quapropter qui credit in filium dei, recipit testimonium dei in seipso. Qui non credit, non credit testimonium dei, nī hilo pluris ipsum faciens atq; mendacium. O infanda cæcitas, & horrenda, & nimium execranda infidelitas. Quod subiungit Ioannes, dicens:

82. Qui credit in filium dei, habet testimonium dei in se. Qui non credit filio, mendacem facit eum, quia nō credit in testimonium quod testificatus est deus de filio suo.] Si homo hominī quicq; testificatur, hic illius recipit testimonium, si eum ueracem putat, sin reijcit, perinde atq; mendacem habet, & quod testatur tanquā mendacium: & hoc est ipsum mendacem facere, eius testimonium nō recipere, & pro mendacio ducere. Sic est cum quis testimonium dei recipit aut reijcit: qui recipit, habet deum tanquam ueracem, qui reijcit, tanquam mendacem: nimirum deo blasphemus qui mendax esse non potest. Et nō solum testatus est deus Iesum esse filium dei: sed & ipse per filium, quod qui audit filium, & in se credit, habet uitam æternam. Inquit enim: Amen amen dico uobis, quia qui uerbum meū audit, & credit ei qui misit me, habet uitam æternam. Hoc testimonium subdit Ioannes, dicens:

Ioan. 5.

83. Et hoc est testimonium, quoniam uitam æternam dedit nobis deus, & hæc uita in filio eius est.] Hanc uitam æternam dat nobis pater, sed non simpliciter nobis, ne quis sibi ipsi merito suo & dignitati suæ id adscribat, sed in filio: tanta est enim dilectione & dignitate filius apud patrem, ut quicquid est illi in altera naturarum simile ad ipsum ueniens, simili uita uelit uiuere, qua ipse uiuit. Sed ipse solus in semetipso, cetera uero nō in semetipsis & propter se ipsa, sed in ipso, et propter ipsum. Sicut, inquit, pater habet uitam in semetipso, sic dedit & filio habere uitam in semetipso. Ipse solum uiuit propter patrem. Sicut, inquit, misit me uiuēs pater, & ego uiuo propter patrem. Nos uero non solum propter patrem, sed & propter ipsum, estq; mediū quo à patre nanciscimur tam admirabile donū, quod est super omne donum & excedēs omne bonum. Neq; quisquam hac uita uiuere potest in patre, nisi hanc uiuat in filio & per filium. Et ideo subnectit Ioannes:

Ibidem.

Ioan. 6.

84. Qui habet filium dei, habet uitam. Qui non habet filium dei, uitam non habet.] Qui habet, id est, qui credit in filium, habet uitam æternā. Et ex opposito, qui non habet filium dei, non habet uitam æternam. Ante incarnationem filij dei nemo hominum potuit hac uita uiuere, quia in filio incarnato hoc munus hominibus datū est, ut illius uitæ possent esse capaces: neq; in alio homine, etiā si nunq; homo peccasset. Nam nullus habet uitam in semetipso ut pater, nisi idem sit filius dei. Quare si homo ad uitam æternam creatus fuit (fuit etenim, & etiā multo magis si non peccasset quàm cum peccauit) filius dei incarnandus erat: sine quo uita æterna haberi non potuisset. Hæc est iuxta Paulum sapiētia quæ abscondita est, quam prædestinauit deus ante secula in gloriam nostrā. Et rursus ad Timotheū

1. Corinth. 2.

2. Timoth. 1.

R

dicit hanc esse gratiam quæ data est nobis in CHRISTO IESU ante tempora secularia: manifestatâ autem nunc per illuminationē saluatoris nostri Iesu Christi.

Titum 1. Et ad Titum, hanc dicit spem uitæ æternæ quam promisit qui non mentitur deus ante tempora secularia; manifestauit autem temporibus suis uerbū suum. Et multa id genus in sacris literis. Magnificemus ergo solam illius diuinæ bonitatis immensitatem, qui nos ad uitam æternam creauit, et qui nostram naturam tantum in filio suo incarnando dilexit, ut ne ob nostram quidem leprā eam abhorruerit, neq; ab incarnationis proposito destiterit, natura quidē nostra primum pura, & sine lepra in uirgine dei matre reperta, quæ primum impura & leprosa fuerat in prima Eua uirgine, tandē tamen in futura omnium hominū parente. Primum dico pura in uirgine, unde tabernaculum fieret filio dei, per quem sanaremur, & sanati uitam, ad quam ante peccatum creati fueramus, adipisceremur. Per peccatum nō solum omnia dura, aduersa, & plus quā dura patiuntur homines: sed ob ipsum, eadem

Psal. 44. filium dei pati oportuit, & eundem qui solus erat speciosus forma præ filijs hominum, solus sine macula, ut leprosum uideri. **Esa. 53.** Ecce inquit propheta, nos reputauimus eum quasi leprosum & percussum à deo & humiliatum. Et hoc ut pater misericordiarum in miseratione filij sui, miseraretur nos leprosos: quales nos miseros fecerat ipsum miseria miserius peccatum. O solus nobis necessarius dei filius. O nostra in eo solo sola felicitas. Absit ut diabolo aut semini eius quod est peccatū: necessitatem aut felicitatem ullam tribuamus, aut ullam aduentus filij dei ad dandam hominibus uitam æternam esse causam. Quod non est, subsistentiamq; non habet: quomodo causa subsistentiæ esse potest: Sed id totum (ut par est) dei filio, quia ab eo solo, propter ipsum & in ipso solo habemus redemptionem, à lepra curationem, & à morte peccato illata uitā æternam quæ nostræ creationis finis erat. Et ut huius tanti beneficij quæ uita æterna est in solo filio dei, conscij simus & memores: ad eos, id est ad fideles ad finē usq; mundi scribere se Ioānes dicit, subdēs:

85 „ Hæc scribo uobis, ut sciatis quoniam uitam habetis æternā, qui creditis in nomine filij dei.] Ut incarnatio filij dei necessaria fuit ad finem creationis mundi, ita fides, id est à spiritu dei infusa credulitas in filium dei necessaria: quia sicut uita æterna non datur nobis in patre, nisi mediante filio: sic uita æterna non datur in filio nisi mediante spiritu suo, id est sine fide. Si non habes uitam in filio, nō habes in patre. Si non credis in filium, non habes uitam in filio. Et qui habet uitam in filio, prorsus ad patrem accessum habet, ob quod certam & omnino indubitatam habet fiduciam. Quod subiungit Ioannes, dicens:

86 „ Et hæc est fiducia quam habemus ad deum: quia quodcunq; petierimus secundum uoluntatem eius, audit nos.] Fiducia quam habemus ad patrem est certa & indubitata quod audit nos secundum uoluntatem filij: & quicquid petimus ab eo, uult pater si uult filius, ne tribuamus uoluntati nostræ, quod sapientiam, quod illuminationem, quod omnem gratiam quam petimus habemus à deo, sed uoluntati benedicti filij eius, ut omnes glorificemus filium sicut & patrem, & illi in omnibus gloria & gratiarum actio tribuatur sicut & patri. Verū fideles ipsi qui uere tales sunt & spirituales, quū quicquam petunt: non tam ipsi, quā spiritus qui uoluntatem dei nouit petit in eis. Et ideo quicquid petūt, semper petunt secundum uoluntatem eius. Et ne diffidamus uerè credentes in filium, patrem audire, & petitiones eorum exaudire, addit Ioannes:

87 „ Et scimus quia audit nos quicquid petierimus. Scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo.] Et nō solum audit: sed postulata accipimus ab eo per filium, quæcunq; accipimus. Et quodcunq; inquit, petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur pater in filio, Dat igitur filius quæ accepimus à patre,

Ioan. 14.

à patre: & si quid accipimus à patre, hoc est per filium. Ideo qui non credit in nomine filij dei, nullum magnificum donum à patre accipit, quia illud non dat, nisi per filium, & etiam dante filio. Et dat exemplum Ioannes, ut si quis expiabile incurrat offensam, & ipse aut frater eius eam forte melius agnoscens, quam ille qui admisit, petat à patre in nomine filij eius remitti: id donat pater filio, & remittit illam filius. Quod & ait Ioannes, dicens:

88. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei uita, peccanti non ad mortem.] Multa sunt in quibus ob impotētiam humanāq; fragilitatem peccant homines, ut id forte quod Corinthius peccauit in nouercā: & multa in quibus peccant per ignorantiam, ut quod Paulus blasphemabat & persequebatur ecclesiam. Et qui illo modo peccant, quū resipiscūt, & ipsi aut fratres eorum, in fide & spiritu CHRISTI condonari petunt, remittitur eis, ut Corinthio, in quem petit Paulus post offensæ condonationem, charitatē confirmari, & ipse de se ait: Misericordiam consequutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. Sunt etiam qui peccant peccatum ad mortem, qui nunquam resipiscūt, qui non ex impotentia, non ex ignorantia, sed ex obstinata & indurata malitia peccant, ut scribæ & pharisæi qui uidebant opera dei in CHRISTO, & mallebant illa adscribere per inueteratam malitiam, odium, & inuidiam diabolo quàm deo, dicentes de eo: In principe dæmoniorum eijcit dæmonia: & pro talibus, non uult spiritus CHRISTI à deo quicquam esse petendū. Nam qui taliter peccant, in spiritum sanctum peccant per certam & affectatam malitiā. De quo dicitur: Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus, spiritus autē blasphemia non remittetur. De quo subdit Ioannes, dicens:

89. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis.] Ut non omnes morbi sunt ad mortem, sed omnes aut ad infirmitatem aut ad mortem: qui ijs qui ad infirmitatem duntaxat laborant, hi aut propria aut aliorum adhibita cura conualescunt: at patientes qui neq; uolunt propria diligentia, neq; aliena cura leuari morbo iam inueterato, & in consuetudinem uerso nunquam curant, sed est morbus ad mortem. Sic est de peccatis quæ non sunt cōtra spiritum sanctum, & quæ sunt in spiritum sanctum. Et ut morbis qui sunt ad infirmitatē, id est qui sunt medicabiles, pleriq; moriuntur nō adhibita cura: sic peccatis quæ nō sunt ad mortē, immedicabilibus autē aut ipsis, aut cum ipsis moriuntur: sic inexpiables peccatis. Sed ut qui curabili morbo laborant, plerumq; multa molesta, medici ordinatione ferenda sunt: sic & plerumq; de peccatis non ad mortē. Verum quia quæ molestia, & quæ afflictiones iuxta diuinam uoluntatem ad carnis mortificationem perferre debeant qui peccauerunt, sed expiari possunt, ignorant: ij qui sunt ministri orationis aut reconciliationis, si quid superest, diuinæ relinquunt pietati. Et proinde qui se sic aliquando peccasse sunt conscij, & uere resipiscētes ad orationis opem & reconciliationis gratiam uenerunt: quicquid eis molestū euenit, siue morbus, siue agrorum infertilitas, siue facultatum iactura, siue liberorū oratio, siue iniuriæ & contumeliæ, & quicquid aliud aduersum fuerit, tolerare debent patienter, tanquam poenæ illæ ex manu dei sint, & illis necessariae ad spiritaliorem uitam, & gratias agere sapientissimo medico, qui nouit omnium modorū & temporū medelas. Omnia aduersa & ipsi & iusti fideles delectabiliter in patiētia portant ad crucem carnis & mortificationem, ne qua praua radix sursum germinet: sic cœlestis agricola palmites in CHRISTO fructum ferentes purgat, ut fructus plus adferant. Sic Dauid ex adulterio Bathsabæ purgatus est: molestissima perferens (etsi peccatum illi translatum esset & dimissum) & filij orationem, & conium oppressionem, coronæ humiliationē, & à proprio filio fugitiuus persequu-

1. Corin. 5.
Act. 8.2. Corin. 2.
1. Timo. 1.

Marci 3.

Matth. 12.

Ioan. 15.

2. Reg. 11.

tionem: sic nouit deus in suis carnē domare, ut spiritū magis subiiciatur. At qui peccant ad mortem, hi & medicum contemnunt, & ad iustificationes non confugiunt, & quæ alij patienter, molesta non perferunt, & si quid agunt, non in fide et charitate quæ sursum solum suum scopum habent, sed aut amore sui aut timore pœnæ, quem & plerunq; ob obstinatam infidelitatem prorsus extinguunt & deponunt. Et hi sunt maxime qui peccant peccatum, quod ad mortem dicitur peccatum. Ideo de talibus probe dixit Ioannes: Non dico ut pro illo scilicet peccato oret quis, roget quis, petat quis ut dimittatur, quod idem est. At quia tale peccatū spiritui contra quem sit notum est, hominibus autem ignotum nisi spiritu reuelante: ideo fideles pro omnibus peccatoribus etiam ad mortem peccatibus orare debent, ut diuina pietas adducat eos ad suæ uiuificationis gratiam, non tam peccatum quam naturam attendendo: nam pro peccato ad mortē rogare, ut sic peccanti dimittatur, hæc stulta & uana petitio. Sed quod non omne peccatū quod est legis mandatiq; transgressio, sit peccatum ad mortem, docet Ioannes, dicens:

90 " Omnis iniquitas peccatum est, & est peccatum ad mortem.] Idem esse intelligatur siue dicamus omnis iniustitia peccatum est, quod magis Græce ἀνομία designare uidetur, siue omnis iniquitas peccatum est: quia hic iniustitia et iniquitas, est diuinæ legis transgressio: & omnis talis transgressio, peccatum est. Verum nō omne tale est ad mortem, id est inexpiabile et immedicabile, quia deus misericors

Esa. 55. est, & multus ad ignoscendum, si derelicta uia mala, ij qui peccauerunt ad ipsum

Luce 7. in toto corde, plena fide atq; fiducia reuertantur, quos & adiuuat per sæpe lachry-

Psal. 50. mis, tribulatione spiritus, & intime cor discindente dolore, ut euangelicam peccatricem, quæ deus pro sacrificio suscipit, sicut scriptum est: Sacrificium deo, spiritus contribulatus. Est & talium quoddam ad mortem, quod nunquam expiatur, cui nunquam quis medetur, & est eorum, qui (ut dictū est) obstinata malicia peccant, & qui in reprobum sensum dati sunt, non se humiliantes, nunquā reuertentes. Hos deserit coelestis medicus, cui quodcunq; curare uult, nullum est immedicabile peccatum, nullum inexpiabile. Quod autem secreto suo sancto & iusto iudicio non uult, est inexpiabile, ut omnes illi summæ & iustæ potentia se humiliant. Et hæc de peccantibus tam qui resurgunt ad gratiam & spiritum, quam qui non resurgunt, sed cum carne moriuntur. Illi partim carnales, sed desinent in spiritum: hi autem omnino carnales, aut desinentes morientesq; in carne. Nunc de omnino spiritualibus subdit Ioannes, dicens:

91 " Scimus quoniam omnis qui natus est ex deo, nō peccat, sed generatio dei conseruat eum, & malignus non tanget eum.] Non sibi tribuat homo qui natus est ex deo, si non peccat: quia hoc suum non est, sed est diuina generatio, munusq; diuinum, fides & spiritus qui conseruat eum, & qui maligni arcet potestatem, ne tangat eum, ne uincat eum, inducatur ad peccandum. Quantum est ex se, maxime si externum hominē attendis, semper peccare potest: quia ex se non habet nisi primam generationem: cui iugiter malignus insidiatur haud secus ac serpens Euxæ, multiplicibus gyris se circumuoluens, nisi iugiter protegatur. Secus est si internū respicis hominē, qui totus ex deo est & noua creatio: qui ut huiusmodi, peccare non potest: nam spiritu agitur, spiritus enim est qui agit. Sic hi in quibus internus homo externum obtinet, & nouus ueterem: secundum secundam generationem incedunt, nunquam aspectu generationis autorem relinquentes, qui est aspectus fidei, sine quo nemo potest eum sequi, nemo potest eum imitari, quales erant apostoli, & ij qui solis eorum accepto spiritu fidei, insistebant uestigijs. Quod & Ioannes nobis insinuat, dicens:

92 " Scimus quoniam ex deo sumus, & mundus totus in maligno positus est.] Qui perfectis

perfecte spirituales sunt, in mirabili sunt luce, & cognoscunt se filios dei quia filij lucis sunt, cognoscuntq; se ex deo esse. Ex quo enim essent filij, nisi ex patre? Et insuper uidet mundi tenebras: nam & quo modo ipsi sunt in deo & luce dei, sic & totus mundus & omnes mundani sunt in maligno & in tenebris diaboli. Et proinde & mundum horrent, & mundi tenebras, & eum insuper unde tantæ mundo incubat tenebræ, qui est tenebrarum princeps. Sed unde ipsis euenit, ut sic ipsi & ea quæ ex deo sunt, & mundum & occupationem eius à maligno cognoscant? Nonne à seipsis id habet? nonne suo sensu? Minime. A quo nam igitur? A deo, ut & soli deo ex hoc indulto munere laus et gratiarum actio debeat. Idcirco subiungit Ioannes, dicens:

93 " Et scimus quoniam filius dei uenit, & dedit nobis sensum ut cognoscamus uerum deum, & simus in uero filio eius: hic est uerus deus, & uita æterna.] Hic sensus, hæc mens quam dedit filius dei postquam uenit in mundum, & conscendit ad patrem, spiritus sanctus est: ut hoc sensu, non sensu carnis, non sensu animæ, id est rationis, ne suprema quidem portione quæ mens humana dicitur, sed spiritu sancto mentem illam supra mentem eleuante: uerum deum qui est pater æternus, fideles cognoscerent, & fixi stabilesq; manerent in uero deo qui est uerus filius eius, & uita æterna, quæ omnia per spiritum eius, qui etiam uerus deus est cognoscunt. Hic est uerus deus pater, filius spiritus sanctus: cui honor & gloria in seculorū secula. Quum igitur uerum deum cognoscamus, patrem, & filium, & spiritum sanctum: attendamus diligenter ne aliud quicquam colamus quàm uerum deum. Ad quod faciendum maxime hortatur ab omni idolo, id est simulachro abstinendū. Quod subnectit hoc pacto:

94 Filioli, custodite uos à simulachris.] Auarus, simulachrū habet diuitias, quas pro deo colit. Ambitiosus: honorem, & uanum quidem mundi honorem. Intemperans, uentrem & cœnoscas uentris uoluptates. Superstitiosus, simulachra aurum & argentum opera manuum hominum, quæ os habent & non loquentur, oculos habent & non uidebunt: quæ omnia per apostolum spiritus hic prohibere uidet, tam quæ tunc à gentilibus, aut domi, aut foris, aut in phanis, delubris, lucis aut usquam alibi colebantur, quàm quæ in futurum declinante fide ritu gentium coli potuissent. Hac prohibitoria adhortatione uetat Ioannes coli quicquid non est deus, cui nullum poni potest simulachrum. Cui me assimilatis & adæquatis, dixit sanctus: quia eius nulla sit similitudo, nulla icon. Et scriptum est: Dominum deum tuum adorabis, & illi soli seruiēs, id est, illum solum coles. Sed dices: Arcam testamenti habebant olim in materiali templo ante quam colebant. Et nos habemus corpus domini arcam testamenti noui in templis materialibus. Esto. Illis arca signum erat præsentis diuinitatis: & ipsi nō signum, sed quod præsens signo indicabatur adorabant. Sic sacramentum corporis, sic arca testamēti noui, signū est præsentis qui nusquam non adest CHRISTI. Hic ergo ante signum totum cor effunde ad deum, non signum, sed eum qui præsens est & ubiq; adorans CHRISTVM. Illi ut pro ueritate abusi sunt signo, arca priuati sunt. Nos autem scimus nos hoc signo non priuandos: mortem domini annunciātes donec ueniat. Ad hoc enim ipsum instituit dominus, ut in memoriam redemptionis nostræ sumētes, illi uniremur, unumq; corpus eius efficeremur. Hoc, inquit, facite in meam commemorationem, de sanctæ & testamentariæ cœnæ mystica institutione loquens. Et quanquam spiritualium uera templa, spiritualia sunt, uos enim templum estis dei uiui, sicut dicit dominus. Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos. CHRISTO tamen materialia templa ob id ipsum deesse non debent, ut illuc fideles conueniant, uerbum ibi audiant, cœnā domini manducent, id est sancte com-

Psal. 113.

Esa. 40.

Deut. 6.

Lucæ 22.

2. Cor. 6.

municent, memores testamenti uerissimae promissionis, remissionis peccatorum uere fidelibus in oblatione CHRISTI, qui solus erat agnus dei, qui solus tulit peccata mundi, ubi adorēt salutis totius mundi autorem, sed multo magis in templo spirituali, perinde ac si nō sint in materiali: quomodo Petrus & Ioannes ascenden-
 tes in templum ad horam orationis nonam, adorabant deum. Quis enim dubitet
 eos fuisse de numero eorū de quibus dominus dicit: Venit hora & nunc est, quan-
 do ueri adoratores adorabunt patrem in spiritu & ueritate. Et hoc fit cum non in
 templis materialibus, non in Garizin, nō in Hierusalem, sed in templo spirituali,
 in CHRISTO & spiritu sancto colitur, non ad signum, sed ad ueritatem. Hic est
 perfectorum cultus in spiritu & ueritate & uerè fidelium. Multo enim melius deus
 & CHRISTVS spiritu colitur, quàm simulachro: etsi habeāt uenerabile inter etiā
 omnia signa, memoriae redemptionis signum. At multa mundi ignorātia, & deus
 dei scientia colitur, & ipsius ignorantia offenditur. Ergo Ioannis dilecti dei disci-
 puli, apostoli & euangelistae bonum & salutare nobis, per spiritum dei uentura
 prospicientem, qui neq; coartatur temporibus, neq; angustiat locis, praecipit
 annunciantis sequentes, caueamus nobis ab idololatria tam in uitae cōuersatione,
 quae sunt auaricia, spurca carnis uoluptas, & ambitiosus honor, etsi quid simile,
 quàm in diuino cultu: & simus unius & solius ueri dei cultores, ueri adoratores,
 adorantes patrem in spiritu & ueritate. Cui honor, gloria, & gratiarum actio per
 filium & cum filio, in spiritu sancto in omne aeuum & super omne aeuum, in secu-
 la seculorum, Amen.

COMMENTARII IN PRIMAM
 Ioannis epistolam, finis.

BEATI IOANNIS

APOSTOLI EPISTOLA SECUNDA.

ANNOT.

1 **I**ENIOR, electae dominae, & [na-
 tis] eius, quos ego diligo in ueri-
 tate, & non ego solus, sed & om-
 nes qui cognouerunt ueritatem,
 propter ueritatē quae permanet
 [in uobis, & uobiscum] erit in aeternum. Sit uo-
 biscum gratia, misericordia, pax à deo patre, &
 à CHRISTO IESU filio patris in ueritate &
 2 charitate. Gaudis sum ualde quoniam inueni
 de filiis tuis ambulantes in ueritate, sicut [manda-
 3 tum] accepimus à patre. Et nunc rogo te do-
 mina, non tanquam mandatum nouum scribens
 tibi, sed quod habuimus ab initio: ut diligamus
 4 [alterutrū.] Et haec est charitas, ut ambulemus
 secundū [mandata] eius. Hoc enim est mandatū,
 ut quemadmodum audistis ab initio, [in eo] am-
 buletis

filijs, liberis, τέκνοις.

in nobis, & nobiscum, &
 ἡμῖν, καὶ μεθ' ἡμῶν.

mandatum, praecipit,
 ἐντολήν, & infra

in uicem, ἀλλήλους,
 mandatum, praecipit,
 τὸ ἐντολήν.
 in eo, scilicet mandato, &
 ἐν τῷ.